

บทที่ 10 ประกันสังคม

หัวข้อ

1. ประวัติความเป็นมา
2. หลักการประกันสังคม
3. ประเภทของการประกันสังคม
4. ความสำคัญของการประกันสังคมที่มีต่อไตรภาคี
5. วิวัฒนาการของการประกันสังคมในประเทศไทย
6. หลักการประกันสังคมของประเทศไทย
7. สิทธิประโยชน์ที่ได้รับ
8. บทบาทของประกันสังคมที่มีต่อสวัสดิการสังคม
แบบฝึกหัดท้ายบท

วัตถุประสงค์

หลังจากที่ได้ศึกษาบทที่ 10 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายประวัติความเป็นมา หลักการ และประเภท ตลอดจนความสำคัญของการประกันสังคมที่มีต่อไตรภาคีได้
2. อธิบายวิวัฒนาการของการประกันสังคมในประเทศไทยได้
3. อธิบายหลักการประกันสังคมและสิทธิประโยชน์ได้
4. อธิบายบทบาทของประกันสังคมที่มีต่อสวัสดิการสังคมได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนในหัวข้อที่ 1-8
2. ซักถามระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักศึกษา และเน้นการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน รวมทั้งการเรียนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง
3. ทำงานกลุ่มสรุปบทเรียนท้ายชั่วโมงและศัพท์เฉพาะทางวิชาการ
4. ตอบคำถามแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 10

การประกันสังคม

“การประกันสังคม” เป็นรูปแบบหนึ่งของนโยบายสวัสดิการสังคมซึ่งอยู่ภายในขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม มีจุดประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อ สร้างหลักประกันความมั่นคงให้กับลูกจ้าง และเน้นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนจาก “ความไม่แน่นอน” ต่าง ๆ ในชีวิตที่จะเกิดขึ้น เช่น การเจ็บป่วย การพิการทุพพลภาพหรือการว่างงาน ซึ่งมีผลทำให้ขาดรายได้ก็สามารถได้รับสิทธิประโยชน์จากกองทุนประกันสังคมได้ ในบทนี้ ผู้เขียนจะได้นำเสนอเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา หลักการประกันสังคม ประเภทของการประกันสังคม ความสำคัญของการประกันสังคมที่มีต่อไตรภาคี วัฒนาการของการประกันสังคมในประเทศไทย หลักการประกันสังคมของประเทศไทย สิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ และบทบาทของการประกันสังคมที่มีต่อสวัสดิการสังคม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมา

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization: ILO) (2498) อ้างถึงใน กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานประกันสังคม, 2545) ได้นิยาม “การประกันสังคม” ไว้ว่า คือ การค้ำประกันในทางสุขภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของเอกชนแต่ละคน รวมตลอดถึงผู้อยู่ในความอุปการะในเมื่อต้องเผชิญกับความขาดแคลนรายได้ อันเนื่องมาจากการสูญเสียรายได้ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ อัน ประกอบด้วยแบบการประกันหลายแบบ ที่มุ่งตรงต่อการให้ความคุ้มครองในอุบัติเหตุหรือความเดือดร้อนในกรณีที่มีการเจ็บป่วย การคลอดบุตร อุบัติเหตุอันตรายต่าง ๆ การพิการหรือทุพพลภาพ การชราภาพหรือการไร้งาน อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับการประกันสังคม (Social Security) นั้นมิได้เป็นแนวคิดใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่แต่อย่างใด หากแต่เป็นแนวคิดที่มีมาช้านานแล้วหรือเมื่อประมาณร้อยกว่าปีที่แล้ว โดยได้เริ่มมีการคิดขึ้นใช้ครั้งแรกในทวีปยุโรป เริ่มที่ประเทศเยอรมันในสมัยเจ้าชาย บิสมาร์ค (Prince Otto Von-Bismarck) เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยพระเจ้า วิลเฮล์มที่ 1 (Wilhelm Friedrich Ludwig) เมื่อปี พ.ศ. 2424 เนื่องจากได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากการใช้แรงงานคนมาเป็นการใช้เครื่องจักรและพลังน้ำในการผลิต ซึ่งมีผลทำให้สามารถขยายกำลังการผลิตได้มากขึ้นและได้มีการจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นอีกเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามก็ได้สร้างปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกหลายประการ (นิคม จันทรวิฑูร. 2554, เว็บไซต์) ซึ่งกองวิชาการและแผนงาน สำนักงานประกันสังคม (2545) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอันได้แก่ การกดขี่แรงงาน การที่แรงงานต้องทำงานด้วยชั่วโมงการทำงานที่เพิ่มขึ้นและยาวนานแต่ได้รับค่าจ้างเพียงเล็กน้อย และการไม่ได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ในกรณีที่ผู้ใช้แรงงานเจ็บป่วย ดังนั้นจึงทำให้แรงงานเหล่านี้ต้องพึ่งพาขอความช่วยเหลือจากญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูงหรือองค์กรการกุศลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน นอกจากนี้ยังมีอีกปัญหาหนึ่งที่น่าสนใจเช่นกัน นั่นก็คือการที่นายจ้างนิยมที่จะจ้างแรงงานเด็กและสตรีเนื่องจากมีค่าแรงงาน

ที่ถูก ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจได้พยายามแก้ไข แต่ปัญหาเหล่านี้ก็ยังคงดำรงอยู่และนับวันที่จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวที่เกิดขึ้น บิสมาร์คจึงได้พยายามหาทางในการแก้ไขโดยใช้แนวคิดของการประกันสังคมเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาทั้งนี้เพื่อต้องการให้ประชาชนหรือผู้ใช้แรงงานได้รับการดูแลและโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการให้ประชาชนในการปกครองที่เป็นลูกจ้างได้รับบำนาญ โดยใช้ นายจ้างและรัฐบาลเป็นผู้แบกรับภาระค่าใช้จ่ายของการประกันสังคม แต่แนวคิดนี้ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะผู้ใช้แรงงานไม่ยอมรับเนื่องจากตัวบทกฎหมายในขณะนั้นทำให้การประกันสังคมที่จัดขึ้นโดยภาครัฐไม่มีความน่าเชื่อถือ มีผลให้ผู้ใช้แรงงานในระยะแรกไม่เข้าใจและเกิดความสงสัย ดังนั้นจึงปฏิเสธที่จะยอมรับการนำระบบใหม่ที่จะเกิดขึ้นมาใช้พร้อมกับได้พยายามขยายกองทุนสำหรับช่วยเหลือคนงานด้วยกันเองให้มากขึ้น (สมพร ทองชื่นจิตต์และคณะ , 2543) และเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2424 ประเทศเยอรมันได้ตรากฎหมายประกันสังคมฉบับแรกขึ้นบังคับใช้ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างในเรื่องการรักษาพยาบาล ยารักษาโรคและให้ประโยชน์ทดแทนกรณีเจ็บป่วยหากผู้ประกันตนไม่สามารถทำงานได้อันเนื่องมาจากการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลา 13 สัปดาห์ โดยลูกจ้างที่อยู่ในความคุ้มครองจะต้องมีค่าจ้างหรือรายได้ไม่เกิน 2,000 มาร์คต่อปี และลูกจ้างจะต้องจ่ายเงินสมทบเข้าโครงการด้วย 2 ส่วน ในขณะที่นายจ้างจ่ายเพียง 1 ส่วนของค่าใช้จ่ายทั้งหมด (สมพร ทองชื่นจิตต์และคณะ , 2543) อาจกล่าวได้ว่าเป็น “กองทุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” (Mutual Fund) (นิคม จันทรวิฑูร. 2554, เว็บไซต์) นั่นเอง ต่อมาในปี พ.ศ. 2427 ได้ขยายการให้การช่วยเหลือไปสู่กรณีเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงานซึ่งอาจจะเป็นการประกันอุบัติเหตุหรือโรคอันเกิดจากการทำงานก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นายจ้างรับผิดชอบต่อการประสบอันตรายจากการทำงานของลูกจ้างซึ่งการประกันประเภทนี้จะให้ความคุ้มครองในเรื่องของค่าใช้จ่ายในกรณีเจ็บป่วยจากการทำงานของลูกจ้าง รวมถึงการจ่ายบำนาญให้ในกรณีที่ลูกจ้างสูญเสียสมรรถภาพและจ่ายบำนาญให้แก่ผู้อยู่ในอุปการะกรณีที่ลูกจ้างเคราะห์ร้ายเสียชีวิตโดยรวมไปถึงค่าทำศพด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2432 ได้บัญญัติกฎหมายโดยได้ขยายการให้ความช่วยเหลือครอบคลุมไปถึงกรณีพิการทุพพลภาพและชราภาพตามลำดับและในพ.ศ. 2443 มีจุดมุ่งหมายเพื่อจ่ายบำนาญให้คนงานที่มีเงินเดือนหรือค่าจ้างต่ำซึ่งสูญเสียความสามารถในการทำงาน และให้มีการจ่ายเงินบำนาญแก่ผู้ที่มีอายุครบ 70 ปีขึ้นไป อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ไม่มีคนงานใดที่จะมีชีวิตอยู่จนอายุครบ 70 ปีตามที่กำหนด เพราะโดยมากมักจะกลายเป็นผู้ทุพพลภาพหรือเสียชีวิตไปเสียก่อน สำหรับอัตราบำนาญนั้นค่อนข้างต่ำมาก และในการบริหารการประกันสังคมภายใต้กฎหมายฉบับนี้จะมีลักษณะของการบริหารด้วยตนเองคือมีองค์กรบริหารเป็นของตนเอง โดยมีผู้แทนจากนายจ้างและลูกจ้างเป็นผู้บริหารและค่าใช้จ่ายที่นำมาใช้จ่ายจะมาจากการจ่ายเงินสมทบของนายจ้างครึ่งหนึ่งและลูกจ้างครึ่งหนึ่ง โดยมีรัฐบาลให้การสนับสนุนบางส่วนเท่านั้น (สมพร ทองชื่นจิตต์และคณะ, 2543)

อนึ่ง แม้ว่ากฎหมายประกันสังคมที่ได้เริ่มใช้เป็นครั้งแรกในประเทศเยอรมันจะมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง แต่ก็จัดได้ว่าเป็นนโยบายทางสังคมที่นำมาใช้ได้อย่างเป็นระบบเป็นประเทศแรกในโลก ประสบผลสำเร็จระดับหนึ่งทำให้สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม จึงมีผลทำให้ประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปและสหรัฐอเมริกาต่างก็ได้นำไปใช้กับประเทศของตนเช่นกัน โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ประธานาธิบดีรูสเวลต์ (Franklin D. Roosevelt) ได้ให้ความสนใจมากตั้งแต่ก่อนได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีและเมื่อได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีแล้ว จึงได้ให้การสนับสนุนการนำแนวคิดเกี่ยวกับประกันสังคมมาใช้ โดยการตรา “กฎหมายว่าด้วยความมั่นคง ” ในปี พ.ศ. 2478 ต่อมากฎหมายฉบับนี้ได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของการประกันสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกาตราบจนปัจจุบันนี้ (นิคม จันทรวินิจ. 2554, เว็บไซต์)

สำหรับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานประกันสังคม (2545) ได้อธิบายไว้ว่า ประเทศญี่ปุ่นนับเป็นประเทศแรกที่ได้มีการประกาศใช้กฎหมายประกันสังคมขึ้นในปี พ.ศ. 2454 โดยนำระบบประกันสังคมมาใช้ประกันในกรณีประสบอันตรายและโรคอันเนื่องมาจากการทำงาน ทั้งนี้สืบเนื่องจากในปี พ.ศ. 2454 ญี่ปุ่นได้ตรากฎหมายโรงงานและบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2459 โดยมีหลักการสำคัญคือให้นายจ้างมีหน้าที่รับผิดชอบต่ออุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับคนงาน ต่อมาในปี พ.ศ. 2465 จึงได้ขยายการประกันไปสู่การประกันสุขภาพโดยการตรากฎหมายประกันสุขภาพให้แก่ลูกจ้างคนงาน แต่ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้เนื่องจากเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่เมืองคันโตในปี พ.ศ. 2466 มีผลทำให้ประเทศญี่ปุ่นได้รับความเสียหายอย่างหนัก ดังนั้นกฎหมายประกันสุขภาพจึงต้องเลื่อนเวลาการบังคับใช้ออกไปอีกในปี พ.ศ. 2470 และหลังจากบังคับใช้ก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเรื่อยมา เพราะรัฐบาลญี่ปุ่นเห็นว่ายังมีปัญหาที่สำคัญและต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขเป็นการด่วน 4 ประการด้วยกัน คือ

1. การปรับปรุงระบบประกันสังคมให้เป็นโครงการถาวรของชาติให้สามารถคุ้มครองประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกับโครงการของประเทศตะวันตกที่เจริญก้าวหน้า
2. ประชาชนญี่ปุ่นยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากการประกันสังคมอีกจำนวนหลายสิบล้าน
3. การขาดแคลนเงินที่จะนำมาใช้จ่ายในการขยายงานในโครงการประกันสุขภาพให้เป็นผลดีแก่สมาชิกผู้ประกันตน เนื่องจากโครงการนี้จะได้รับเงินเฉพาะเงินสมทบส่วนที่ผู้ประกันตนและนายจ้างออกเท่านั้น ส่วนการให้ความช่วยเหลือของรัฐมีเพียงค่าบริหารที่จำเป็นเท่านั้น
4. ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันสังคมกับแพทย์มีปัญหาเนื่องจากแพทย์ญี่ปุ่นไม่พอใจค่าตอบแทนการปฏิบัติงานที่ได้รับจากการประกันสังคม ทำให้มีการเรียกร้องค่าตอบแทนที่สูงขึ้น รวมทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับขาดแคลนแพทย์ในชนบทที่ห่างไกลอีกด้วย

ดังนั้นในปี พ.ศ. 2484 ประเทศญี่ปุ่นจึงได้ขยายการประกันไปสู่กรณีการประกันชราภาพทุพพลภาพและเสียชีวิต และในปี พ.ศ. 2490 ได้มีการประกันการว่างงาน (สมพร ทองชื่นจิตต์และคณะ , 2543)

ต่อมา ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียก็ได้ประกาศใช้กฎหมาย ประกันสังคมนี้กันออกไปอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกันกับประเทศต่าง ๆ ในทวีปแอฟริกาและทวีปอเมริกา ได้จึงทำให้ใน พ.ศ. 2531 มีประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจำนวนกว่า 142 ประเทศได้มีการดำเนินการ ประกันสังคมและได้มีการดำเนินการประกันสังคมในรูปแบบต่าง ๆ (นิคม จันทรวชิร. 2554, เว็บไซต์) อาทิ

1) การประกันเกี่ยวกับอุบัติเหตุและโรคอันเกิดจากการทำงานมีจำนวน 128 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอัฟกานิสถาน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และญี่ปุ่น

2) การประกันเกี่ยวกับชราภาพ พิการ ทูพพลภาพ และเสียชีวิตมีจำนวน 108 ประเทศ ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ ปากีสถาน จีน จอร์แดนและญี่ปุ่น

3) การประกันการเจ็บป่วยและคลอดบุตรมีจำนวน 71 ประเทศ ได้แก่ ประเทศพม่า อินเดีย ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้และ นิวซีแลนด์

4) การประกันครอบครัวมีภาระมีจำนวน 66 ประเทศ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย เซเนกัล ไอออร์โคสต์ อาร์เจนตินา สหรัฐอเมริกาและบราซิล

5) การประกันการว่างงานมีจำนวน 27 ประเทศ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และประเทศในทวีปยุโรปทั้งหมด

การนำแนวคิดเกี่ยวกับการประกันสังคมมาปรับใช้กับประเทศในภูมิภาคเอเชียนั้นยังพัฒนาไม่เต็มที่เมื่อเทียบกับประเทศในแถบยุโรปและอเมริกา เนื่องจากประเทศในแถบทวีปเอเชียส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงไม่มีความไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม ประเทศในภูมิภาคเอเชียนี้ก็ได้มีการนำการประกันสังคมมาปรับใช้โดยให้ครอบคลุมถึงการประกันในกรณีต่าง ๆ เช่น กรณีการเจ็บป่วยและคลอดบุตรมีจำนวน 17 ประเทศ กรณีการประสบอุบัติเหตุและโรคอันเกิดจากการทำงานจำนวน 22 ประเทศ กรณีครอบครัวที่มีภาระ 3 ประเทศ และกรณีการว่างงาน 2 ประเทศ (นิคม จันทรวชิร. 2554, เว็บไซต์)

2. หลักการประกันสังคม

ในการอธิบายถึงหลักการของการประกันสังคมนั้น ในส่วนนี้จะอธิบายถึงเฉพาะหลักการประกันสังคมที่องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization: ILO) ได้กำหนดขึ้นเท่านั้นเนื่องจากเป็นหลักการที่นานาชาติได้นำไปเป็นใช้หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการดำเนินการประกันสังคมในประเทศของตน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 หลักการของการประกันสังคมที่กำหนดโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ

องค์การแรงงานระหว่างประเทศได้กำหนดหลักการของการประกันสังคม (สมพร ทองชื่นจิตต์ และคณะ, 2543) ดังนี้

1. การประกันสังคมจะมีการบริหารทางการเงินโดยวิธีการจัดเก็บเงินสมทบโดยปกติจะมาจาก การสมทบของนายจ้างและลูกจ้าง ทั้งนี้รัฐบาลจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบหรือให้เงินอุดหนุนอื่น ๆ ด้วยหรือไม่ก็ได้
2. การเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันสังคมนั้นจะเป็นในลักษณะของการบังคับซึ่งมีข้อยกเว้น น้อยมาก
3. เงินสมทบที่จ่ายมานั้นจะจัดตั้งเป็นกองทุนพิเศษซึ่งต้องนำไปจ่ายเป็นประโยชน์ทดแทนตาม ที่กำหนดและนำไปใช้ในการบริหาร
4. ส่วนเกินของเงินสมทบจะนำไปลงทุนเพื่อให้กองทุนมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น
5. สิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนนั้นขึ้นอยู่กับ การจ่ายเงินสมทบที่เป็นไปตามเงื่อนไขโดยไม่ต้องมีการตรวจสอบความจำเป็นหรือตรวจสอบรายได้แต่อย่างใด
6. อัตราจ่ายเงินสมทบและอัตราประโยชน์ทดแทนจะมีความสัมพันธ์กับรายได้ของผู้ประกันตน
7. การประกันสังคมกรณีเจ็บป่วยจากการทำงานโดยทั่วไปจะมาจาก การสนับสนุนทางการเงินจากนายจ้างแต่เพียงผู้เดียว โดยอาจมีรัฐบาลช่วยจ่ายเงินอุดหนุน

ดังนั้นจึงทำให้นานาประเทศล้วนแล้วแต่มีหลักการของการประกันสังคมแทบจะไม่มี ความแตกต่างกันเลยก็ว่าได้ ดังที่ สมพร ทองชื่นจิตต์และคณะ (2543) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า หลักการประกันสังคมที่ประเทศต่าง ๆ ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้จะไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก เพราะนอกจากนานาชาติจะ ได้ยึดหลักการประกันสังคมที่กำหนดขึ้นโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศแล้ว ยังมองว่าการประกันสังคมเป็นโครงการบริหารทางสังคมในระยะยาวอีกระบบหนึ่งที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการจัดขึ้น ด้วยการให้ประชาชนผู้มีรายได้แต่ละคนได้มีส่วนช่วยตนเองและครอบครัว โดยร่วมกันเสี่ยงภัยหรือช่วยเหลือ บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนซึ่งกันและกันระหว่างผู้มีรายได้ในสังคม ด้วยการออกเงินสมทบเข้ากองทุนที่เรียกว่า “กองทุนประกันสังคม” โดยมีนายจ้าง ลูกจ้างและในบางประเทศมีรัฐบาลร่วมออกเงินสมทบเข้ากองทุนนี้ด้วย โดยกองทุนนี้จะจ่ายประโยชน์ทดแทนให้แก่ผู้ส่งเงินสมทบในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ เจ็บป่วย คลอดบุตร วางงานและชราภาพ เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า “การประกันสังคมเป็นวิธีการหนึ่งที่ยึดหลักการพึ่งตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันของประชาชน” โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเป็นหลักประกันและคุ้มครองความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตแม้มีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องขาดแคลนรายได้ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข

สำนักงานประกันสังคม (2554, เว็บไซต์) ได้สรุปคุณลักษณะหลักประกันประกันสังคมว่าเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลของประเทศต่างๆ ในโลกส่วนใหญ่ นำระบบประกันสังคมไปใช้ในการให้หลักประกันชีวิตแก่ประชาชนของตน ตั้งแต่เกิดจนตายหลักประกันสังคมมีคุณลักษณะดังนี้

1. เป็นระบบของการเฉลี่ยทุกข์-เฉลี่ยสุขซึ่งกันและกันระหว่างมวลสมาชิก โดยทั่วไปรัฐบาลของทุกประเทศจะให้ความสำคัญแก่บุคคลที่ทำงานมีรายได้และ อยู่ในระบบแรงงานก่อนและจะขยายความ

คุ้มครองไปสู่ผู้ทำงานที่มีรายได้นอกระบบ การจ้างงานปกติ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า “แรงงานนอกระบบ”

2. เงินสมทบที่เก็บไปนั้นจะสะสมเป็นกองทุนซึ่งจะให้สิทธิประโยชน์เฉพาะกับบุคคลที่ส่งเงินสมทบ ซึ่งประเทศไทยเรียกว่า “ผู้ประกันตน” เท่านั้น

3. การเก็บเงินสมทบซึ่งถือว่าเป็นภาษีพิเศษจะเก็บจากบุคคลที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ทั้งนี้ความสำเร็จประการหนึ่งของการประกันสังคม ก็คือเป้าหมายหลักที่จะทำให้การประกันสังคมสามารถครอบคลุมทุกตัวบุคคลของประชาชนในชาติ (Universal Coverage) ทุกคนได้ในอนาคต

ในปัจจุบันนี้ การประกันสังคมได้รับการรับรองในองค์การแรงงานระหว่างประเทศได้กำหนดเป็นมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศในรูปของอนุสัญญาและข้อแนะหลายฉบับ อนุสัญญาเหล่านี้ได้รับการให้สัตยาบันจากประเทศสมาชิกจำนวนมาก โดยเฉพาะอนุสัญญาฉบับที่ 102 พ.ศ. 2495 ได้วางมาตรฐานขั้นต่ำในเรื่องเกี่ยวกับการประกันสังคม ซึ่งมาตรฐานที่อนุสัญญาฉบับนี้กำหนดไว้นั้นครอบคลุมกรณี ต่าง ๆ 9 กรณีด้วยกันคือ การรักษาพยาบาล การเจ็บป่วยการว่างงาน ว่างงาน การบาดเจ็บในงาน ครอบครัว การคลอดบุตร การไร้สมรรถภาพ และผลประโยชน์ของผู้ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ เช่น หลีกเลี่ยงหรือเด็กกำพร้า ซึ่งหากประเทศใดก็ตามที่ให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับนี้แล้วจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างน้อย 3 เรื่องด้วยกัน สำหรับใช้บังคับกับคนงานประเภทใดหรือในสาขาอาชีพใดสาขาอาชีพหนึ่งและหลังจากการรับไปปฏิบัติอย่างน้อย 3 เรื่องแล้ว ต่อไปจึงสามารถรับเรื่องต่าง ๆ ที่เหลือมาใช้ได้เมื่อมีความพร้อม (นิคม จันทรวินิจ. 2554, เว็บไซต์)

3. ประเภทของการประกันสังคม

จากการที่นานาประเทศได้ยึดหลักการประกันสังคมที่องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้กำหนดขึ้นมา จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นล้วนแล้วแต่มีหลักการในการดำเนินการประกันสังคมที่คล้ายคลึงกันและได้มีกำหนดประเภทของการประกันสังคมไว้ในอนุสัญญาที่ 102 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ กำหนดสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานของการประกันสังคมไว้ 9 ประการ (กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานประกันสังคม, 2545) คือ 1) กรณีเจ็บป่วย 2) กรณีคลอดบุตร 3) กรณีทุพพลภาพ 4) กรณีเสียชีวิต 5) กรณีสงเคราะห์ครอบครัว 6) กรณีชราภาพ 7) กรณีว่างงาน 8) การดูแลผู้ที่ขาดการอุปการะ และ 9) กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงาน (นิคม จันทรวินิจ. 2554, เว็บไซต์)

4. ความสำคัญของการประกันสังคมที่มีต่อไตรภาคี

จากประวัติความเป็นมาอันยาวนานของแนวคิดการประกันสังคมที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้นจะเป็นได้ว่านานาประเทศทั่วโลกได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการประกันสังคมจึงได้มีการนำไปปรับใช้เป็นนโยบายในประเทศของตน เพื่อให้คนในประเทศโดยเฉพาะกลุ่มผู้ทำงานได้มีหลักประกันในกรณี

ต่าง ๆ ดังนั้นในส่วนนี้จะได้อภิปรายถึงความสำคัญของการประกันสังคมที่มีต่อไตรภาคี (ลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ความสำคัญของการประกันสังคมต่อลูกจ้าง

หากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการริเริ่มนำแนวคิดประกันสังคมมาใช้ในประเทศเยอรมันนั้นก็จะพบว่าเป็นการนำแนวคิดประกันสังคมนี้มาใช้โดยคำนึงถึงประโยชน์ของลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานเป็นสำคัญเพราะลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานเหล่านี้จะได้มีหลักประกันในยามที่ต้องขาดแคลนรายได้ในกรณีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรณีการเจ็บป่วยทั่วไป การเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุจากการทำงานและการชราภาพ ซึ่งต่อมาได้ขยายการคุ้มครองครอบคลุมไปถึงการสูญเสียรายได้เนื่องจากการคลอดบุตร ทูพพลภาพ ว่างงาน และสงเคราะห์บุตร เป็นต้น และอาจกล่าวได้ว่าการประกันสังคมเป็นการสร้างหลักประกันให้แก่ลูกจ้าง และลูกจ้างจะได้รับการคุ้มครองดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย นอกจากนี้ยังกล่าวได้อีกว่าแนวคิดของการประกันสังคมนี้เป็นการส่งเสริมการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่มีผลต่อขาดแคลนรายได้ของลูกจ้าง ดังนั้นจึงเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนดังกล่าวและเมื่อความไม่แน่นอนเกิดขึ้น ลูกจ้างก็จะไม่ได้รับความกระทบกระเทือนแต่อย่างใดสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข

ความสำคัญประการต่อมาของการประกันสังคมที่มีต่อลูกจ้างก็คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของลูกจ้าง กล่าวคือ สวัสดิการสังคมประเภทอื่น ๆ นั้นซึ่งมักจะเป็นการจัดหาบริการสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของเงินทอง (In Cash) หรือสิ่งของ (In Kind) จากรัฐบาลให้ประชาชนโดยที่ประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใดทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข แต่แนวคิดของการประกันสังคมนั้นเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมให้ประชาชนหรือลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนมีส่วนร่วมโดยการจ่ายเงินสมทบเข้าสู่กองทุนประกันสังคมเพื่อเป็นหลักประกันในกรณีที่ได้รับความเดือดร้อนจากความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผลดีของการที่ลูกจ้างได้มีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบเข้าสู่กองทุนนั้นทำให้ลูกจ้างเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนหรือเป็นเจ้าของกองทุนซึ่งจะทำให้มีความผูกพันและเต็มใจที่จะจ่ายเงินสมทบเข้าสู่กองทุนและเห็นความสำคัญของการประกันสังคม รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ลูกจ้างพึ่งตนเองเพราะหากพิจารณาให้ดีจะเห็นได้ว่าหลักการของการประกันสังคมนั้น เป็นระบบของการเฉลี่ยทุกข์-เฉลี่ยสุขซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกทำให้เกิดการดูแลซึ่งกันและกันเองเป็นการพึ่งตนเองและลดการพึ่งพิงจากภาครัฐด้วย

ความสำคัญประการสุดท้ายของการประกันสังคมที่มีต่อลูกจ้างก็คือ การประกันสังคมดูแลและคุ้มครองไม่เพียงแต่เฉพาะลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนเท่านั้น หากแต่ยังขยายผลประโยชน์ไปถึงครอบครัวของลูกจ้างทั้งในทางตรงและทางอ้อมอีกด้วย กล่าวคือ สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ลูกจ้างจะได้จากการประกันสังคมไม่ว่าจะเป็นกรณีการเจ็บป่วย คลอดบุตร ว่างงานหรือชราภาพ ก็ล้วนแล้วแต่ทำให้ลูกจ้างมีรายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวในยามที่ต้องขาดแคลนรายได้ จากกรณีต่าง ๆ ดังกล่าวซึ่งถือได้ว่าเป็นประโยชน์ของการประกันสังคมโดยทางอ้อมที่มีต่อครอบครัวของผู้ประกันตน นอกจากนี้ ประกันสังคมยังมีการให้

ความคุ้มครองในกรณีของการสงเคราะห์ครอบครัวหรือสงเคราะห์บุตรด้วย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นประโยชน์โดยทางตรงของการประกันสังคมที่มีต่อครอบครัวของผู้ประกันตน

4.2 ความสำคัญของการประกันสังคมต่อนายจ้าง

แม้ว่าวัตถุประสงค์หลักของการริเริ่มการนำแนวคิดประกันสังคมมาใช้จะมุ่งเน้นประโยชน์สู่ลูกจ้างเป็นสำคัญนั้น แต่การประกันสังคมก็มีความสำคัญหรือก่อประโยชน์ให้กับนายจ้างเช่นกัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์นายจ้างก็ได้พบว่า การประกันสังคมได้ช่วยแบ่งเบาภาระนายจ้างในกรณีที่ลูกจ้างประสบกับความไม่แน่นอนต่าง ๆ กล่าวคือ นายจ้างจะไม่ต้องเสียเงินในการดูแลลูกจ้างในกรณีที่ต้องประสบเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอน หากแต่ลูกจ้างสามารถใช้สิทธิจากประกันสังคมได้ นอกจากนี้ นายจ้างบางรายมีความพึงพอใจและยินดีที่การประกันสังคมช่วยดูแลลูกจ้างในกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะลูกจ้างส่วนใหญ่มักจะมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการประทังชีพเท่านั้น แต่หากต้องเผชิญกับภาวะที่ไม่แน่นอนขึ้น เช่น ทุพพลภาพ เจ็บป่วย หรือคลอดบุตร ต้องประสบความเดือดร้อนเพราะต้องหยุดงานหรือขาดงานทำให้สูญเสียรายได้ ทำให้บางรายอาจจะต้องขอยืมเงินนายจ้าง เป็นต้น แต่การเป็นผู้ประกันตนของลูกจ้างสามารถใช้สิทธิได้เลย จึงไม่ต้องหยิบยืมเงินจากนายจ้าง

ความสำคัญประการต่อมาของการประกันสังคมที่มีต่อนายจ้างคือ การที่ลูกจ้างได้รับการดูแลจากการเป็นผู้ประกันตนทำให้สามารถกลับมาทำงานได้เร็วและสามารถทำงานได้เต็มที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทำให้นายจ้างได้ผลงานที่มีคุณภาพ ดังที่นายจ้างรายหนึ่งได้อธิบายเพิ่มเติมโดยได้ยกตัวอย่างไว้ว่า ลูกจ้างส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยและไม่ค่อยจะมีเงินในการรักษาตัวเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ดังนั้นจึงทำให้ต้องขาดงานเพื่อพักรักษาตัวอยู่ที่บ้านหรือมาทำงานทั้ง ๆ ที่ยังไม่สบาย แต่การเป็นผู้ประกันตนนั้นหากลูกจ้างเจ็บไข้ได้ป่วย ก็สามารถเข้ารับการรักษาได้ทันทีโดยมิได้เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใดเพราะสามารถใช้สิทธิของการเป็นผู้ประกันตนได้ มีผลทำให้ได้รับการดูแลอย่างทันท่วงที กลับมาทำงานได้เร็ว และสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่านายจ้างได้รับประโยชน์โดยทางอ้อมจากการประกันสังคม

4.3 ความสำคัญของการประกันสังคมต่อรัฐบาล

สำหรับประโยชน์ของการที่รัฐบาลจะได้รับจากการกำหนดให้สถานประกอบการหรือองค์กรต่าง ๆ ให้มีการจัดการประกันสังคมให้แก่ลูกจ้างนั้น ประการแรกก็คือ การใช้การประกันสังคมเป็นเครื่องมือหลักในการให้สวัสดิการสังคม กล่าวคือ หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐบาลก็คือการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง ซึ่งรัฐบาลก็ได้ทำหน้าที่ดังกล่าวอยู่แล้วโดยการจัดสวัสดิการสังคมประเภทต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน แต่ในการจัดสวัสดิการสังคมต่าง ๆ นั้น หากรัฐจะต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายซึ่งใช้เงินส่วนใหญ่ที่มาจากเงินภาษีของประชาชนในประเทศ ก็ไม่เพียงพอต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับประชากรทั้งประเทศเนื่องจากประชากรในประเทศมีจำนวนมากและความต้องการสวัสดิการสังคมก็มากเท่ากัน ดังนั้นการนำแนวคิดประกันสังคมมาใช้เป็นเครื่องมือหลักเครื่องมือหนึ่งในการให้สวัสดิการสังคมกับประชาชนของประเทศโดยเฉพาะลูกจ้างและกลุ่ม

ผู้ใช้แรงงานจึงเป็นการดี เพราะระบบประกันสังคมคือระบบการร่วมจ่าย ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างช่วยบรรเทาผลกระทบจากความไม่แน่นอนของชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น ในกรณีเจ็บป่วย คลอดบุตร ทูพพลภาพ เสี่ยงชีวิต ว่างานและชราภาพรวมถึงการที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตหลังเกษียณ โดยรัฐบาลจะทำหน้าที่เหมือนบริษัทประกันภัยขนาดใหญ่ที่นำความเสี่ยงของทุกคนมาบริหารจัดการร่วมกัน โดยเงินที่นายจ้างและลูกจ้างจ่ายให้ประกันสังคมเปรียบเสมือนเบี้ยประกันที่จ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งการคุ้มครองกันของ รัฐสำหรับความไม่แน่นอนต่าง ๆ เหล่านั้น (สำนักงานประกันสังคม. 2554, เว็บไซต์)

ความสำคัญของการประกันสังคมที่มีต่อรัฐบาลประการต่อมาก็คือ การประกันสังคมช่วยส่งเสริม และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งนิคม จันทรวิฑูร (ม.ป.พ.) ได้อธิบายไว้ว่าการประกันสังคมนั้นมีส่วนช่วยในด้านเศรษฐกิจ เพราะการประกันสังคมเป็นกระบวนการเศรษฐกิจกระบวนการหนึ่งที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมทรัพย์ในช่วงที่มีรายได้และประชาชนหรือผู้ประกันตนจะได้รับเงินคืนเป็นค่าทดแทน เมื่อมีการขาดรายได้ หรืออาจกล่าวเพื่อให้เข้าใจโดยง่ายได้ว่า *“ประกันสังคมช่วยให้ผู้ประกันตนมีเงินใช้เมื่อไม่มีเงิน”* ซึ่งนับว่าเป็นการหมุนเวียนของเศรษฐกิจและทำให้ประชาชนไม่ขาดกำลังซื้อ ดังนั้นจึงทำให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศสามารถหมุนเวียนและขยายตัวได้ต่อไปแม้ในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำคนถูกเลิกจ้างเป็นจำนวนมากและต้องตกงาน การประกันสังคมก็สามารถช่วยเศรษฐกิจได้มาก ซึ่งสามารถศึกษาได้จากประเทศที่ประสบภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจและได้มีการนำการประกันสังคมมาใช้ในช่วงเวลาดังกล่าว ดังเช่น ประเทศในยุโรป และสหรัฐอเมริกาในช่วงปี พ.ศ. 2475 และในช่วงระยะเวลาตกต่ำของเศรษฐกิจอีกหลายครั้ง ประเทศดังกล่าวสามารถนำประชาชนผ่านปัญหาเศรษฐกิจไปได้เพราะโครงการประกันสังคม ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ยุ่ยากนั้นโครงการนี้มีเงินออมของประชาชนเก็บไว้สามารถนำมาจ่ายให้ประชาชนนำไปใช้จ่าย เป็นการช่วยให้ประชาชนยังมีเงินได้แม้เศรษฐกิจจะทรุดโทรมคนไม่มีงานทำ การที่ประชาชนยังคงมีรายได้ก็เท่ากับเป็นการสร้างงาน ขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือรัฐบาลในยามขาดแคลนให้เศรษฐกิจยังคงยืนอยู่ได้ต่อไปได้อีกด้วย

นอกจากนี้ กฎหมายเกี่ยวกับการประกันสังคมนั้นยังเน้นเรื่องความสำคัญของมนุษย์เป็นใหญ่ โดยไม่จำกัดว่าจะมีเชื้อชาติใด สีผิวใด หรืออยู่ในประเทศใด ด้วยเหตุนี้กฎหมายที่เกี่ยวกับการประกันสังคมระหว่างประเทศจึงกำหนดไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อพลเมืองในชาติ และผู้อพยพมาหางานทำซึ่งจะต้องได้รับการดูแลคุ้มครองด้วย ดังนั้นการประกันสังคมจึงจัดได้ว่าเป็นเรื่องการสร้างความมั่นคงของคนในสังคมร่วมกัน ช่วยกระจายรายได้ และช่วยเหลือผู้ประสบภัยและผู้ด้อยโอกาส สังคมใดที่ประชาชนมีความแตกต่างกันน้อยในเรื่องรายได้ และความเป็นอยู่ตลอดจนโอกาสในการสร้างความมั่นคงให้ชีวิตสังคมนั้นจะสงบสุขและมีปัญหาทางสังคมน้อย ด้วยเหตุนี้โครงการประกันสังคมจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดอันหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นพรรคใด เมื่อเข้าบริหารประเทศไม่ว่าพรรคของตนจะมีนโยบายอย่างไร ก็พยายามที่จะสนับสนุนส่งเสริม ในบางครั้งบางคราวอาจจะมีข้อเสนอจากพรรคตรงข้ามกับรัฐบาลให้พิจารณายกเลิกแต่ก็มักจะไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบัน โครงการการประกันสังคม

เป็นสถาบันที่ถาวรสามารถผูกมัดจิตใจของคนในชาติเข้าด้วยกันเพราะเป็นโครงการผืนีกกำลังกันระหว่าง นายจ้าง ลูกจ้างและรัฐบาลเพื่อสร้างความมั่นคงร่วมกัน (นิคม จันทรวชิร. 2554, เว็บไซต์)

อนึ่ง การประกันสังคมยังมีความสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของการ ให้บริการของสถานพยาบาลต่าง ๆ ให้มีมาตรฐานโดยรวมอยู่ในระดับที่สูงขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก การที่ระบบประกันสังคมเป็น “ระบบเหมาจ่าย” ดังนั้นนอกจากลูกจ้างจะเข้าไปรับการรักษาจาก สถานพยาบาลที่เข้าโครงการประกันสังคมโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ หากใช้บริการของสถานพยาบาล นั้นตามสิทธิที่ได้รับการระบุไว้ในโครงการประกันสังคมแล้ว ยังเป็นการทำให้โรงพยาบาลในโครงการ ประกันสังคมแข่งขันกันโดยอัตโนมัติเพื่อให้บริการที่ดีแก่ผู้ประกันตน เพราะหากให้บริการมีคุณภาพต่ำก็ จะมีผลทำให้ผู้ประกันตนไม่เลือกสถานพยาบาลนั้น ๆ ก็เป็นไปได้ (สมพร ทองชื่นจิตต์และคณะ, 2543)

5. วิวัฒนาการของการประกันสังคมในประเทศไทย

แม้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการประกันสังคมจะได้มีการริเริ่มขึ้นใช้เป็นครั้งแรกในประเทศเยอรมันเมื่อ ปี พ.ศ. 2426 หรือประมาณกว่าศตวรรษและได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีจากนานาประเทศ แต่สำหรับใน ประเทศไทยนั้นเพิ่งที่จะเริ่มมีการนำมาใช้เมื่อไม่นานมานี้เองหรือราว ๆ สองทศวรรษเท่านั้นเองทั้ง ๆ ที่คำว่า “ประกันสังคม” (Social Insurance) ซึ่งดูเหมือนว่าจะเป็นคำใหม่แต่ได้เริ่มใช้ในประเทศไทยพร้อม ๆ กับคำว่า “สังคมสงเคราะห์” (Social Work) แต่หลักการและแนวทางมีการนำมาใช้ปฏิบัติมานานแล้ว เป็น พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย เช่น การที่ชาวบ้านช่วยกันเรียไรเงินรวบรวมเป็นเงินก้อนเพื่อ ช่วยเหลือเป็นค่าทำศพให้แก่สมาชิกในชุมชนเดียวกันที่ถึงแก่กรรม ความหมายของการประกันสังคมใน สมัยปัจจุบันคือ โครงการที่จัดตั้งขึ้น โดยรัฐบาล มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความมั่นคงหรือหลักประกัน ให้แก่ประชาชนโดยมีวิธีการจัดเก็บรายได้ส่วนหนึ่งจากประชาชนที่มีรายได้ เงินที่เก็บนี้นำมาสมทบรวมกัน เป็นกองทุนกลางนำมาใช้จ่ายเป็นค่าทดแทนให้แก่ประชาชน ตามเงื่อนไขที่กำหนด เงินที่เรียกเก็บนี้หาก เป็นกรณีเก็บจากผู้ทำงานรับจ้างก็อาจให้นายจ้างจ่ายสมทบส่วนหนึ่งและในบางกรณีรัฐบาลจะจ่าย สมทบด้วย (นิคม จันทรวชิร. 2554, เว็บไซต์)

ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศไทยยังได้คำนึงถึงความสำคัญของการประกันสังคมที่พึงมีต่อไตรภาคีมาช้านานแล้วและต้องใช้เวลาผลักดันให้เกิดมีกฎหมายประกันสังคมถึง 35 ปีกว่าที่จะประสบความสำเร็จลงได้ และนับได้ว่ามีประวัติศาสตร์แห่งการผลักดันที่ยาวนาน ผ่านการกลั่นกรองของรัฐบาลหลายยุคหลายสมัย เป็นไปท่ามกลางเสียงคัดค้านของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนิคม จันทรวชิร (2537) ได้อธิบายไว้โดยละเอียดถึง วิวัฒนาการของการประกันสังคมในประเทศไทยไว้ว่า แนวคิดเรื่องการประกันสังคมนี้ได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยที่คณะราษฎรได้กำหนดหลักการเพื่อเป็นแนวทางการปกครอง 6 ประการและในหลักการหนึ่งได้กล่าวถึงการประกันสังคมไว้ว่า “จะต้องบำรุงความสุขของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลจะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ และจะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก” ซึ่งต่อมา พระยามโนปกรณนิติธาดาและพระยาทรงสุรเดชได้เร่ง

เราให้นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐไพเราะ) ให้ร่างโครงการเศรษฐกิจขึ้นมาเสนอ และในปีถัดมาคือ ปี พ.ศ. 2476 ก็ได้ร่างสำเร็จและนำเสนอเค้าโครงเศรษฐกิจให้คณะรัฐมนตรีได้พิจารณา โดยมีหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. รัฐเป็นผู้วางแผนเศรษฐกิจและประกอบกิจการเองโดยการจัดตั้งสหกรณ์ทั้งในทางเกษตร อุตสาหกรรม การค้า การขนส่ง โดยราษฎรทำงานให้ในฐานะเช่นเดียวกับข้าราชการของรัฐและราษฎรจะประกอบธุรกิจเองก็ได้โดยต้องแสดงให้เห็นว่ามีความสามารถในการเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งจากหลักการนี้แสดงให้เห็นถึงการที่ประชาชนทุกคนมีงานทำและมีรายได้เป็นเงินเดือนประจำ

2. หลักการประกันความสุขของราษฎร มีลักษณะเป็นสังคมนิยมแบบ กล่าวคือความรับผิดชอบอยู่ภายใต้หน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว รัฐจะระดมเงินทุนจากภาษีการพนัน ภาษีมรดกและ สลากกินแบ่งราษฎรไม่ต้องออกเงินสมทบใด ๆ ทั้งสิ้น

เมื่อรัฐมนตรีส่วนใหญ่ได้อ่านและทำความเข้าใจกับเค้าโครงเศรษฐกิจต่างก็เห็นว่ามีลักษณะเป็น คอมมิวนิสต์และมีมติไม่เห็นชอบ 11 เสียง เห็นชอบเพียง 3 เสียงและงดออกเสียง 5 เสียง ดังนั้นจึงทำให้แนวคิดเกี่ยวกับการประกันสังคมได้เลือนหายไปจากสังคมไทยเป็นเวลาเกือบสองทศวรรษ

แนวคิดเรื่องประกันสังคมได้เริ่มมีบทบาทและเข้าสู่ประเทศไทยอีกครั้งในปี พ.ศ. 2495 ใน รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการตราเป็นพระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. 2497 โดยได้มีการพิจารณาช่วยเหลือประชาชนด้วยการจำแนกประชาชนที่อยู่ใน ขอบข่ายการช่วยเหลือไว้ 2 ประเภทด้วยกันซึ่งบุคคลประเภทแรกได้แก่ บุคคลที่ช่วยเหลือตนเองได้ มี ร่างกายสมบูรณ์ มีอาชีพ สามารถหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว รวมทั้งสามารถออมทรัพย์ได้ไม่ เต็ดร้อน ซึ่งควรมีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 500 บาทขึ้นไปในกรณีนี้ควรจัดทำประกันสังคม (Social Insurance) ซึ่งกองวิชาการและแผนงาน สำนักงานประกันสังคม (2545) ได้อธิบายถึงอัตราการจ่ายเงิน สมทบของไตรภาคีที่มีจำนวนที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงรายได้ เพศและส่วนแห่งความ รับผิดชอบ โดยผู้ลูกจ้างหรือผู้ประกันตนจะต้องออกเงินสมทบมากกว่ารัฐบาล แต่อัตราเงินสมทบดังกล่าว ก็มีได้แตกต่างกันนัก เช่น หากผู้ประกันตนมีรายได้ 1,000 - 1,499 บาท ผู้ทำงานที่เป็นชายจะต้อง จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนฯ 50 บาท ในขณะที่ผู้ประกันที่เป็นหญิงจ่ายเพียง 40 บาทเท่านั้น นายจ้างจ่าย ให้ลูกจ้างที่เป็นชาย 40 บาท และจ่ายให้ลูกจ้างที่เป็นหญิง 30 บาทเพื่อเข้ากองทุน ในขณะที่รัฐบาลจ่าย สมทบเข้ากองทุน 25 บาทสำหรับลูกจ้างชายและสมทบ 20 บาทสำหรับลูกจ้างที่เป็นหญิงและบุคคล ประเภทต่อมาคือ บุคคลที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เป็นผู้ยึดคัดค้าน ไม่มีอาชีพที่แน่นอน ร่างกายพิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง ผู้ที่ทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัวถึงแก่กรรมเหลือแต่บุคคลที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ดังนั้นควรให้ การช่วยเหลือแบบประสาสงเคราะห์ (Social Assistance)

สำหรับหลักการของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.

2497 นั้น นิคม จันทรวิฑูร (2537) ได้

สรุปไว้ ดังนี้

1. ผู้ที่อยู่ในข่ายต้องประกันคือ ผู้ทำงานจ้าง แต่อาจรวมทั้งผู้ทำงานส่วนตัวและผู้ไม่ทำงาน
2. กองทุนประกันมาจากเงินสมทบของผู้ประกันตน ผู้ว่าจ้างและรัฐบาล
3. ประโยชน์สงเคราะห์แก่ผู้ประกันตน การคลอดบุตร สงเคราะห์บุตร การเจ็บป่วย พิกัดหรือทุพพลภาพ การฌาปนกิจศพ
4. ประโยชน์ที่ลูกจ้างได้รับโดยจ่ายเป็นเงิน สิ่งของหรือบริการอื่นใด
5. การบังคับของกฎหมายจะประกาศภายหลังโดยพระราชกฤษฎีกาอีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 ก็ไม่ได้เป็นที่ยอมรับแต่อย่างใด เพราะมีเสียงคัดค้านที่มองว่าเป็นกฎหมายที่ออกมาโดยมีเจตนาจะมุ่งเก็บภาษีอีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ รัฐยังได้จัดตั้ง "กรมประกันสังคม" สังกัดกระทรวงการคลังขึ้น แต่มีได้นำมาดำเนินการในทางปฏิบัติ เพราะไม่มีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ภายหลังจากเกิดรัฐประหารล้มรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นภายหลังได้มีคำสั่งให้ยุบกรมประกันสังคมที่จัดตั้งขึ้นและจัดตั้งกองความมั่นคงทางสังคม โดยให้โอนไปสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่พิจารณา ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 และเตรียมงานให้พร้อมที่จะดำเนินงานประกันสังคม ในปลายปี พ.ศ. 2510 กรมประชาสงเคราะห์ได้เสนอให้รัฐบาลทบทวนเรื่องการประกันสังคมขึ้นเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกันสังคมบางมาตราเท่านั้น แต่เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ในระหว่างนั้นได้เกิดการปฏิวัติขึ้นและคณะปฏิวัติได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 103 หรือ ปว. 103 ลงวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2515 กำหนดให้มีกองทุนเงินทดแทนขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อจ่ายเงินทดแทนแก่ลูกจ้างในกรณีที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเภทหนึ่งของระบบการประกันสังคมอีกทั้งยังได้มีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนเงินทดแทนขึ้นเป็นองค์กรรับผิดชอบการบริหารดังกล่าว วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2517 สังกัดกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย (นิคม จันทรวิฑูร. 2554, เว็บไซต์)

ต่อมา พ.ศ. 2518 รัฐบาลได้นำเรื่องการประกันสังคมขึ้นมาพิจารณาใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอของกรมประชาสงเคราะห์และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเตรียมการประกันสังคม โดยมีอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์เป็นประธาน คณะกรรมการชุดนี้ได้ผลักดันให้รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของระบบประกันสังคมและขยายขอบเขตออกไปในประเภทอื่น นอกเหนือจากการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องมาจากการทำงานด้วย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2533 สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับรองและยืนยันผ่านร่างพระราชบัญญัติประกันสังคมทำให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย เรียกว่า "พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533" โดยกำหนดให้มีกองทุนประกันสังคมเพื่อให้ความคุ้มครองลูกจ้าง กรณีเจ็บป่วย ทุพพลภาพ และเสียชีวิตที่ไม่เนื่องมาจากการทำงาน รวมทั้งกรณีคลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และกรณีว่างงานใช้บังคับกับสถานประกอบการที่มีคนงานตั้งแต่ 20 คนขึ้นไปและได้จัดตั้งสำนักงานประกันสังคมเพื่อ

รับผิดชอบการดำเนินงานกองทุนเงินทดแทนและกองทุนประกันสังคมเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2533 ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 โดยได้ถ่ายโอนงานของกรมประชาสงเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกันสังคมและงานสำนักงานกองทุนเงินทดแทนของกรมแรงงานมาอยู่ในสำนักงานประกันสังคม ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย (นิคม จันทรวิฑูร . 2554, เว็บไซต์) หลังจากที่ได้มีการประกันสังคมออกมาบังคับใช้ในปีแรกทำให้เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2534 มีสถานประกอบการอยู่ภายใต้กฎหมาย 30,255 ราย มีผู้ประกันตน 2,930,000 คนและเพิ่มขึ้นเป็น 30,949 สถานประกอบการและมีผู้ประกันตน 3,867,385 คนในปี พ.ศ. 2535 (นิคม จันทรวิฑูร, 2537) และต่อมาเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2536 ได้มีการจัดตั้งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานประกันสังคมจึงได้โอนย้ายมาอยู่ในสังกัดของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (นิคม จันทรวิฑูร. 2554, เว็บไซต์)

6. หลักการประกันสังคมของประเทศไทย

สำหรับหลักการประกันสังคมที่ใช้ในประเทศไทยนั้นก็คงได้มีความแตกต่างไปจากหลักการที่นานาประเทศได้ปฏิบัติกัน เพราะประเทศต่าง ๆ เหล่านี้รวมทั้งประเทศไทยต่างก็ได้ยึดหลักการที่ได้กำหนดโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศเป็นแนวทางในการปฏิบัติ แต่หากพิจารณาจากแนวคิดและหลักการของการประชาสังคมอย่างละเอียดแล้วนั้นก็จะพบว่า หลักการของการประกันสังคมนั้นมีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเกี่ยวกับอนิจจัง ที่หมายถึงการที่ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ล้วนไม่เที่ยง คือไม่มีความแน่นอน มีเกิด มีแก่ มีเจ็บและมีตาย หมุนเวียนกันไป ดังนั้นคำสอนของพระพุทธองค์จึงสอนให้คนดำรงอยู่โดยไม่ประมาทเร่งสร้างความสุข และความสุขในทัศนะของพระพุทธเจ้านั้นนอกจากจะหมายถึงการสร้างบุญสร้างกุศลและการทำให้จิตใจใสสะอาดสงบสันติแล้ว ยังรวมถึงการสะสมปัจจัยต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ดีงาม เช่น การมีร่างกายที่ดี อนามัยที่ดี จิตใจที่ดี มีความรู้ มีฝีมือ มีการประกอบสัมมาอาชีพมีความเพียรชอบ และการเก็บออมก็เป็นเรื่องหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ การประกันสังคมก็ตั้งอยู่บนรากฐานดังกล่าวนี้ คือในระหว่างที่ยังมีกำลังวังชาหารายได้ก็อย่าได้ประมาท ควรเก็บออมไว้ จะได้เอาไปใช้สอยได้ในยามขาดแคลนไม่ว่าจะเป็นผลจากการเจ็บป่วย พิกัด ทุพพลภาพ หรือตกงาน แต่โดยธรรมชาติแล้วนั้นมนุษย์จะเก็บออมได้ด้วยตนเองนั้นค่อนข้างยาก ดังนั้นในการช่วยเหลือจากรัฐจึงจำเป็นที่รัฐต้องออกกฎหมายขึ้นในทำนองการบังคับแต่ก็เป็นการบังคับที่มุ่งประโยชน์ของผู้ที่ถูกบังคับโดยตรง (นิคม จันทรวิฑูร. 2554, เว็บไซต์)

7. สิทธิประโยชน์ที่ได้รับ

สำหรับประเทศไทยได้จัดการดำเนินการระบบประกันสังคมโดยแบ่งออกเป็น 2 กองทุนด้วยกัน คือ กองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ การดำเนินการและการจ่ายเงินสมทบของไตรภาคีที่แตกต่างกันออกไป รวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกันตนจะได้รับก็แตกต่างกันออกไปด้วยเช่นกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1 กองทุนประกันสังคม (Social Security Fund)

สำนักงานประกันสังคมจังหวัดเชียงใหม่ (2554, เว็บไซต์) ได้อธิบายไว้ว่า กองทุนประกันสังคม เป็นกองทุนที่ให้หลักประกันแก่ผู้ประกันตนให้ได้รับประโยชน์ทดแทน เมื่อต้องประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรือตาย ซึ่งไม่เนื่องจากการทำงาน รวมทั้งกรณีคลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน โดยลูกจ้างจะถูกนายจ้างหักในอัตราร้อยละ 5 ของค่าจ้าง นายจ้างก็จะร่วมจ่ายเงินสมทบเท่าจำนวนที่หักจากลูกจ้าง คือ อัตราร้อยละ 5 และรัฐบาลร่วมจ่ายสมทบในอัตราร้อยละ 2.75 ซึ่งก็จะนำมากระจายโดยแยกเป็นสัดส่วนการสมทบตามกรณีต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปตามตาราง 10.1

ตารางที่ 10.1: การจ่ายเงินสมทบของไตรภาคีจำแนกตามสิทธิประโยชน์

สิทธิประโยชน์	อัตราร้อยละ		
	ลูกจ้าง	นายจ้าง	รัฐบาล
เจ็บป่วย			
ทุพพลภาพ	1.5%	1.5%	1.5%
ตาย			
คลอดบุตร			
สงเคราะห์บุตร	3%	3%	1%
ชราภาพ			
ว่างงาน	0.5%	0.5%	0.25%
รวม	5%	5%	2.75%

สำหรับสิทธิประโยชน์ที่การประกันสังคมในประเทศไทยได้จัดให้แก่ผู้ประกันตนนั้นมี 7 กรณีด้วยกัน คือ กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยทั่วไป กรณีคลอดบุตร กรณีทุพพลภาพ กรณีเสียชีวิต กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และกรณีว่างงาน สามารถสรุปได้ดังนี้

7.1.1 กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยทั่วไป

หลังจากที่ลูกจ้างหรือผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบครบ 3 เดือนภายในระยะเวลา 15 เดือนก่อนรับบริการทางการแพทย์และเลือกโรงพยาบาลแล้ว ผู้ประกันตนจะได้รับ “บัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาล” ซึ่งบัตรดังกล่าวจะมีชื่อผู้ประกันตนและชื่อสถานพยาบาลที่เลือกไว้ แต่ไม่มีภาพถ่ายติด ดังนั้นจึงต้องใช้ควบคู่กับบัตรประชาชน สำหรับการเข้ารับการรักษาไม่ว่าจะเป็น “ผู้ป่วยนอก” คือเป็นผู้ป่วยที่ไปพบแพทย์ฯ ได้รับการตรวจรักษาและจัดยาให้แล้วอนุญาตให้กลับบ้านหรือได้รับการรักษาโดยให้นอนรักษาในสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลเป็น “ผู้ป่วยใน” ค่ารักษาพยาบาลที่เกิดขึ้นทั้งหมดในโรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ ผู้ประกันตนไม่ต้องจ่าย ยกเว้นการขอยุ่ห้องพิเศษหรือขอแพทย์พิเศษ

เอง สถานพยาบาลที่ผู้ประกันตนเลือกถือเป็นสถานพยาบาลหลัก (Main Contractor) ซึ่งสถานพยาบาลหลักนั้นอาจมี สถานพยาบาลเครือข่าย (Sub Contractor) เช่น โรงพยาบาลเล็ก ๆ หรือคลินิก เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกันตน โดยผู้ประกันตนสามารถเข้าไปรักษาพยาบาลได้ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ในขณะที่เดียวกัน ในกรณีที่โรคบางโรค โรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ รักษาไม่ได้ เช่น การผ่าตัดหัวใจ ผ่าตัดสมอง ผ่าตัดเปิดกะโหลกศีรษะ โรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ ก็จะส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลระดับสูง (Supra Contractor) ซึ่งจะเป็นโรงพยาบาลที่มีศักยภาพในการให้บริการทางการแพทย์แก่ผู้ประกันตนที่เกินขีดความสามารถของสถานพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ จะให้บริการแก่ผู้ประกันตนได้ตามที่สถานพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ นั้นทำข้อตกลงไว้ โดยค่ารักษาพยาบาลที่เกิดขึ้นจะอยู่ในความรับผิดชอบของโรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ

การให้บริการทางการแพทย์แบ่งเป็น 10 กรณี ด้วยกัน คือ 1) เจ็บป่วยทั่วไป 2) เจ็บป่วยฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุ 3) กรณีทันตกรรม 4) กรณีบำบัดทดแทนไต ได้แก่ การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม การล้างช่องท้องด้วยน้ำยาแบบถาวร การผ่าตัดปลูกถ่ายไต และการผ่าตัดเปลี่ยนไต 5) กรณีปลูกถ่ายไขกระดูก 6) กรณีเปลี่ยนอวัยวะกระเจกตา 7) ค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษาโรค 8) กรณีโรคเอดส์ 9) กรณีที่มีสิทธิแต่ยังไม่มียบัตรและ 10) กรณีไม่มีสิทธิได้รับการบริการทางการแพทย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1.1.1) การเจ็บป่วยปกติ

ผู้ประกันตนจะได้รับบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาล เมื่อส่งเงินสมทบครบ 3 เดือน โรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิ คือ โรงพยาบาลที่ผู้ประกันตนเลือกเอง สามารถเปลี่ยนแปลงได้ปีละ 1 ครั้ง ช่วงเดือน มกราคม – มีนาคม ของทุกปี การเจ็บป่วยต้องเข้ารับการรักษาที่สถานพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ และสถานพยาบาลเครือข่ายของสถานพยาบาลตามบัตรฯ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เว้นแต่โรคยกเว้นตามประกาศสำนักงานประกันสังคมเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วโรคที่ยกเว้นการให้สิทธิในการรักษาจะไม่ใช่ความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต เช่น การเสริมสวย การรักษาการมีบุตรยาก ผสมเทียม แวนตาการใช้สารเสพติด การเปลี่ยนเพศ เป็นต้น รวมถึงการจงใจทำร้ายตนเองหรือยินยอมให้ผู้อื่นทำร้าย เช่น การฆ่าตัวตาย จะไม่สามารถใช้สิทธิกรณีเจ็บป่วย และกรณีเสียชีวิต (ค่าทำศพของกองทุนประกันสังคมได้

7.1.1.2) กรณีเจ็บป่วยฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุ

ในกรณีที่ผู้ประกันตนเจ็บป่วยฉุกเฉินหรือประสบอุบัติเหตุก็สามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย กรณีผู้ประกันตนไม่สามารถเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ เนื่องจากประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยฉุกเฉิน ให้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุดและแจ้งโรงพยาบาลตามบัตรรับรอง สิทธิฯ โดยเร็ว โดยสำนักงานประกันสังคมจะจ่ายค่าบริการทางการแพทย์เฉพาะค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นไม่เกิน 72 ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ผู้ประกันตนเข้ารับบริการทางการแพทย์โดยไม่รวมระยะเวลาในวันหยุดราชการและโรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ จะต้องรับผิดชอบการให้บริการทางการแพทย์ ต่อจากโรงพยาบาลที่

ผู้ประกันตนเข้ารับการรักษาพยาบาลนับตั้งแต่วันที่เข้ารับแจ้ง สำหรับค่ารักษาพยาบาลที่เกิดขึ้นก่อนการแจ้งฯ ซึ่งผู้ประกันตนสำรองจ่าย สำนักงานประกันสังคมจะจ่ายค่ารักษาพยาบาลกรณีฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุให้ดังนี้

1. ถ้าเป็นโรงพยาบาลรัฐบาลจ่ายให้ตามจริงตามความจำเป็นพร้อมค่าห้องค่าอาหาร วันละไม่เกิน 700 บาท
2. ถ้าเป็นโรงพยาบาลเอกชนให้จ่ายโดยพิจารณาจากกรณีที่เป็นผู้ป่วยนอก ค่ารักษาพยาบาลจะจ่ายให้เท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน ครั้งละ 1,000 บาทและจ่ายเพิ่มตามรายการรักษาที่กำหนด แต่หากเป็นกรณีผู้ป่วยใน ค่ารักษาพยาบาลจะจ่ายให้วันละไม่เกิน 2,000 บาท ค่าห้องค่าอาหารไม่เกินวันละ 700 บาท แต่ถ้าเจ็บหนักต้องนอนในห้องไอซียูจ่ายให้ไม่เกินวันละ 4,500 บาท พร้อมการเบิกรายการค่ารักษาอื่นๆ ได้ตามรายการที่สำนักงานประกันสังคมประกาศกำหนด เช่น ทำ CT-Scan เบิกได้ 4,000 บาท ทำ MRI เบิกได้ 8,000 บาท เป็นต้น

หากต้องมีการผ่าตัดเฉพาะค่าผ่าตัดใหญ่จะเบิกคืนโดยพิจารณาจากระยะเวลาของการที่เข้ารับการผ่าตัดเพราะฉะนั้นหากใช้ระยะเวลาในการผ่าตัดนานก็สามารถเบิกได้มากกว่าการผ่าตัดที่ใช้ระยะเวลาสั้นกว่า เช่น หากใช้เวลาผ่าตัดไม่เกิน 1 ชั่วโมง เบิกได้ไม่เกิน 8,000 บาท ใช้เวลาผ่าตัดเกิน 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 2 ชั่วโมงเบิกได้ไม่เกิน 12,000 บาทและใช้เวลาผ่าตัดเกิน 2 ชั่วโมงเบิกได้ 16,000 บาท นอกจากนี้ยังได้ระบุถึงกรณีฉุกเฉินที่สามารถเบิกได้ปีละไม่เกิน 4 ครั้ง (ผู้ป่วยนอก 2 ครั้ง ผู้ป่วยใน 2 ครั้ง) แต่ในกรณีอุบัติเหตุสามารถเบิกได้โดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง

สำหรับวิธีการเบิกนั้นสามารถทำได้โดยผู้ประกันตนต้องทราตรงจ่ายค่ารักษาพยาบาลไปก่อน จากนั้นจึงขอใบรับรองแพทย์โดยระบุเหตุผลของการฉุกเฉินหรือมีการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุและขอใบเสร็จรับเงินแสดงค่าใช้จ่ายโดยละเอียดเบิกคืนได้รับสำนักงานประกันสังคมตามอัตราที่ประกาศได้ทุกแห่งทั่วประเทศ นอกจากนี้ในกรณีของการเบิกค่ารถพยาบาลในกรณีฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุ โรงพยาบาลที่รักษาโรงพยาบาลแรกส่งไปรักษาโรงพยาบาลที่สองซึ่งไม่ใช่โรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ โดยพิจารณาจากการที่จะต้องส่งผู้ประกันตนไปภายในจังหวัดหรือข้ามเขตจังหวัดซึ่งภายในเขตจังหวัด สามารถเบิกค่ารถพยาบาลหรือเรือพยาบาลคืนได้ 500 บาทและในกรณีของรถรับจ้างส่วนบุคคล เบิกคืนได้ 300 บาท ส่วนกรณีข้ามเขตจังหวัดนั้นสามารถเบิกเพิ่มได้อีกกิโลเมตรละ 6 บาทซึ่งเป็นระยะทางที่กำหนดโดยกรมทางหลวง)

7.1.1.3) กรณีทันตกรรม

ในกรณีทันตกรรมนั้นผู้ประกันตนมีสิทธิกรณีถอนฟัน อุดฟันและขูดหินปูนเท่านั้นโดยไปรับบริการทันตกรรมกับสถานพยาบาลใดก็ได้ และนำใบเสร็จและใบรับรองแพทย์มาเบิกคืนได้ไม่เกินครั้งละ 250 บาท ปีละไม่เกิน 500 บาท (ปี 2550) สำหรับในกรณีใส่ฟันปลอม ชนิดถอดได้ฐานอคริลิก 1-5 ซี่ เบิกได้ไม่เกิน 1,200 บาท ตั้งแต่ 6 ซี่ขึ้นไป เบิกได้ไม่เกิน 1,400 บาท หากครบระยะเวลา 5 ปี ก็ สามารถเบิกฟันปลอมชุดใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง

7.1.1.4) กรณีบำบัดทดแทนไต

กรณีบำบัดทดแทนไตนั้น ได้แก่ การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม การล้างช่องท้องด้วยน้ำยาแบบถาวร การผ่าตัดปลูกถ่ายไตและการผ่าตัดเปลี่ยนไต ซึ่งกรณีไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย 3 วิธี ได้แก่ การปลูกถ่ายไต ประกอบด้วย

1. ค่าใช้จ่ายก่อนผ่าตัดปลูกถ่ายไต เท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน 30,000 บาท
2. ค่าใช้จ่ายระหว่างปลูกถ่ายไต เหมาะจ่ายในวงเงิน 230,000 บาทและ
3. ค่าใช้จ่ายหลังการปลูกถ่ายไต โดย ปีที่ 1 เดือนที่ 1-6 เดือนละ 30,000 บาทและเดือนที่ 7-12 เดือนละ 20,000 บาท ปีที่ 2 เดือนละ 15,000 บาทและปีที่ 3 เป็นต้นไป เดือนละ 10,000 บาท

สำหรับการฟอกเลือดสามารถเบิกได้สัปดาห์ละ 3,000 บาท ครั้งละไม่เกิน 1,500 บาท และการล้างไตทางช่องท้องก็สามารถเบิกค่าน้ำยาล้างช่องท้องได้เดือนละ 15,000 บาท

7.1.1.5) กรณีปลูกถ่ายไขกระดูก

สำหรับกรณีปลูกถ่ายไขกระดูกนั้นสามารถเบิกได้ภายในวงเงิน 75,000 บาท

7.1.1.6) กรณีเปลี่ยนอวัยวะกระจกตา

ในกรณีการเปลี่ยนอวัยวะกระจกตาสสามารถเบิกได้ภายในวงเงิน 25,000 บาท

7.1.1.7) ค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษาโรค

สำนักงานประกันสังคมได้อธิบายไว้ว่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษาโรค หมายถึง เท้าเทียม แขนเทียมและไม้ค้ำยัน เป็นต้น ซึ่งสามารถเบิกได้ตามรายการประกาศที่สำนักงานประกันสังคมกำหนดไว้

7.1.1.8) กรณีโรคเอดส์

ผู้ประกันตนสามารถรับยาต้านไวรัสเอดส์ทั้งพื้นฐาน สูตรทางเลือก และสูตรดีด้อยารวมทั้งการตรวจทางห้องปฏิบัติการอื่น ๆ ที่โรงพยาบาลตามบัตรฯ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

7.1.1.9) กรณีที่มีสิทธิแต่ยังไม่มีบัตร

ในกรณีที่มีสิทธิแต่ยังไม่มีบัตรนั้นก็สามารถ เบิกได้เช่นเดียวกับกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยฉุกเฉิน หากจำเป็นต้องนอนรักษาตัวในโรงพยาบาลเกิน 72 ชั่วโมง ให้รีบแจ้งสำนักงานประกันสังคม เพื่อสามารถเบิกค่ารักษาได้ถึงวันที่ออกจากโรงพยาบาล

7.1.1.10) กรณีไม่มีสิทธิได้รับการบริการทางการแพทย์

สำนักงานประกันสังคมได้กำหนดผู้ประกันตนที่อยู่ในกรณีไม่มีสิทธิได้รับการบริการทางการแพทย์ซึ่งได้แก่

1. โรคจิต ยกเว้น กรณีเฉียบพลันซึ่งต้องทำการรักษาในทันที และระยะเวลาในการรักษาพยาบาลไม่เกิน 15 วัน
2. โรคหรือการประสบอันตรายอันเนื่องจากการใช้สารเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด

3. โรคเดียวกันที่ต้องใช้ระยะเวลารักษาทันทีในโรงพยาบาลประเภทคนไข้ใน เกิน 180 วัน
ใน 1 ปี

4. การบำบัดทดแทนไต กรณีไตวายเรื้อรัง ยกเว้น กรณีเจ็บป่วยโดยโรคไตวายเรื้อรัง
ระยะสุดท้าย ให้มีสิทธิได้รับการบริการทางการแพทย์โดยการบำบัดทดแทนไตด้วยวิธีการฟอกเลือด ด้วย
เครื่องไตเทียม ด้วยวิธีการล้างช่องท้องด้วยน้ำยาอย่างถาวร และด้วยวิธีการปลูกถ่ายไต ตามหลักเกณฑ์
เงื่อนไขและอัตราที่กำหนด

5. การกระทำใด ๆ เพื่อความสวยงามโดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์

6. การรักษาที่ยังอยู่ในระหว่างการค้นคว้าทดลอง

7. การรักษาภาวะมีบุตรยาก

8. การตรวจเนื้อเยื่อเพื่อการผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะ ยกเว้น การตรวจเนื้อเยื่อเพื่อการปลูก
ถ่ายไขกระดูกของผู้ประกันตน ให้จ่ายค่าตรวจเนื้อเยื่อเท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น แต่ไม่เกิน 7,000
บาทต่อรายตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด

9. การตรวจใด ๆ ที่เกินกว่าความจำเป็นในการรักษาโรคนั้น

10. การผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะ ยกเว้น

- การปลูกถ่ายไขกระดูก ให้จ่ายค่าบริการทางการแพทย์เหมาจ่ายในอัตรา
750,000 บาทต่อราย แก่สถานพยาบาลที่ให้บริการทางการแพทย์แก่ผู้ประกันตนจนสิ้นสุดกระบวนการ
ปลูกถ่ายไขกระดูก โดยจะต้องเป็นสถานพยาบาลที่คณะกรรมการการแพทย์รับรอง และได้ทำความตกลง
ไว้กับสำนักงานในการให้บริการทางการแพทย์แก่ผู้ประกันตน กรณีการปลูกถ่ายไขกระดูกตามหลักเกณฑ์
และเงื่อนไขที่กำหนด

- การผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะกระจกตา โดยให้เหมาจ่ายค่าบริการทางการแพทย์แก่
สถานพยาบาล 20,000 บาทและให้ศูนย์ดวงตาสุภาพชาติไทย 5,000 บาท ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่
กำหนด

11. การเปลี่ยนเพศ

12. การผสมเทียม

13. การบริการระหว่างรักษาตัวแบบพักฟื้น

14. ทันตกรรม ยกเว้น การถอนฟัน การอุดฟัน และการขูดหินปูนให้แก่ผู้ประกันตนมี
สิทธิได้รับค่าบริการทางการแพทย์เท่าที่ จ่ายจริงตามความจำเป็น แต่ไม่เกิน 250 บาทต่อครั้ง และไม่เกิน
500 บาทต่อปี กรณีใส่ฟันปลอมฐานอคริลิกมีสิทธิได้รับค่าบริการทางการแพทย์และค่าฟันเทียม เท่าที่จ่าย
จริงไม่เกิน 1,400 บาท ภายในระยะเวลา 5 ปี

15. แวนตา

อนึ่ง การที่ผู้ประกันตนต้องกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยทั่วไปดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นก็
จะมีผลทำให้ผู้ประกันตนต้องหยุดงานเพื่อเข้ารับการรักษาซึ่งทำให้ขาดรายได้ดังนั้นการประกันสังคมจึง

จ่ายเงินให้เพื่อเป็นการทดแทนการขาดรายได้ที่เรียกกันว่า “เงินทดแทนการขาดรายได้” โดยมีเงื่อนไขคือ ในรอบปีปฏิทิน ถ้าลาป่วยโดยได้รับค่าจ้างจากนายจ้างครบ 30 วันตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานแล้ว ต้องหยุดงานตามคำสั่งแพทย์ต่อไปอีก สำนักงานประกันสังคมจะจ่ายเงิน เรียกว่า “เงินทดแทนการขาดรายได้” เป็น เงินครึ่งหนึ่งของค่าจ้างเฉลี่ย ซึ่งสามารถจ่ายให้ติดต่อกันได้ครั้งละไม่เกิน 90 วันในรอบปีหนึ่งๆ ก็จะจ่ายให้ไม่เกิน 180 วัน เว้นแต่ ผู้ประกันตนจะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังตามกฎหมายกระทรวงจ่ายให้เกิน 180 วันแต่ไม่เกิน 365 วัน ซึ่งในปัจจุบันกำหนดไว้ 6 รายการ คือ 1) โรคมะเร็ง 2) โรคไตวายเรื้อรัง 3) โรคเอดส์ 4) โรคหรือการบาดเจ็บของสมอง เส้นเลือดสมองหรือกระดูกสันหลังอันเป็นเหตุให้เป็นอัมพาต 5) ความผิดปกติของกระดูกที่มีภาวะแทรกซ้อนและ 6) โรคหรือการเจ็บป่วยอื่น ๆ ที่ต้องรักษาตัวนานติดต่อกันเกิน 180 วัน ระหว่างการรักษา ทำงานไม่ได้ให้ยื่นเรื่องขอมติคณะกรรมการแพทย์

7.1.2 กรณีคลอดบุตร

เมื่อผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบครบ 7 เดือน ภายใน 15 เดือน ก่อนเดือนคลอดบุตร มีสิทธิเบิกค่าคลอดบุตรได้ คำว่า 7 เดือนภายใน 15 เดือน คือ เดือนที่คลอดไม่นับ นับย้อนไป 15 เดือน (1 ปี 3 เดือน) มีเงินสมทบครบ 7 เดือน ตัวอย่าง เช่น ผู้ประกันตนหญิงรายหนึ่งใช้สิทธิเบิกค่าคลอดบุตรคนแรกไปเมื่อปี 2547 หลังจากนั้นออกจากงานและได้กลับเข้ามาทำงานอีกครั้งเดือนธันวาคม 2550 ตั้งครรภ์มา 5 เดือน และมาคลอดเมื่อเดือนมีนาคม 2551 นับย้อนไป 15 เดือนจากเดือน กุมภาพันธ์ 2551 ผู้ประกันตนรายนี้มีเงินสมทบเพียง 3 เดือนจึงไม่มีสิทธิเบิกค่าคลอดบุตรคนที่ 2

สำหรับสิทธิกรณีคลอดบุตร ผู้ประกันตนมีสิทธิเบิกคนละ 2 ครั้งเท่านั้นโดยค่าคลอดบุตรเหมาจ่าย 12,000 บาท/ครั้ง (เริ่มตั้งแต่ ปี 2550) และในกรณีของผู้ประกันตนหญิงมีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรร้อยละ 50 ของค่าจ้างเฉลี่ย เป็นระยะเวลา 90 วัน สำหรับผู้ประกันตนชายที่อยู่กันฉันสามีภรรยา กับหญิงอย่างเปิดเผย แต่มิได้จดทะเบียนสมรสมีสิทธิเบิกค่าคลอดบุตรของภรรยาได้โดยให้ทำหน้าที่สำรอง แต่ในกรณีผู้ประกันตนไม่มีทะเบียนสมรสเป็นหลักฐาน ค่าคลอดเหมาจ่าย 12,000 บาท จะรวมค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ฝากครรภ์ การคลอด การดูแลหลังคลอด และการบริหารทารกปกติโดยผู้ประกันตนหญิงหรือภรรยาผู้ประกันตนชาย จะเลือกรับบริการกับสถานพยาบาลใดก็ได้ สำรองจ่าย และนำสูติบัตรบุตร มาเบิกภายหลังที่สำนักงานประกันสังคมทุกแห่งทั่วประเทศและกรณีเป็นโรคแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นกับผู้ประกันตนก่อนหรือหลังคลอดให้ใช้สิทธิรักษาที่โรงพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิฯ ได้

7.1.3 กรณีทุพพลภาพ

สำหรับกรณีทุพพลภาพนั้นมีเงื่อนไขคือ เมื่อผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบมาครบ 3 เดือน ภายในระยะเวลา 15 เดือนก่อนเดือนที่สำนักงานประกันสังคมกำหนดให้เป็นผู้ทุพพลภาพ และเจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุจนถึงขั้นทุพพลภาพ เช่น ป่วยเป็นโรคเบาหวานและมีภาวะแทรกซ้อน ทำให้ตาบอดทั้ง 2 ข้าง หรือได้รับอุบัติเหตุจนถึงขั้นทุพพลภาพและไม่สามารถทำงานได้แล้ว

- ได้คราวละ 2 คน ไม่จำกัดจำนวนครั้ง ตามลำดับ เช่น มีบุตร 3 คน อายุ 5 ขวบ, 4 ขวบ, 3 ขวบ ให้ยื่นขอรับสิทธิบุตร อายุ 5 ขวบ และ 4 ขวบ ก่อนเมื่อบุตรคนแรกครบ 6 ขวบ ให้ยื่นบุตรคนต่อไป แทน

- สำหรับบุตรรับคนละ 350 บาท/เดือน (1 พฤศจิกายน 2548)

โดยสำนักงานประกันสังคมจะโอนเข้าบัญชีธนาคารของผู้ประกันตนเป็นรายเดือนจนกว่าบุตร อายุครบ 6 ปีบริบูรณ์

อย่างไรก็ตาม สำนักงานประกันสังคมก็ได้อธิบายถึงการหมดสิทธิเช่นกัน โดยเกิดขึ้นในกรณีที่ เมื่อบุตรครบ 6 ปีบริบูรณ์ หรือบุตรเสียชีวิต เมื่อยกบุตรให้เป็นบุตรบุญธรรมของผู้อื่นและเมื่อความเป็น ผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

7.1.6 กรณีชราภาพ

ผู้ประกันตนจะถูกหักเงินออมเข้ากองทุนชราภาพ ร้อยละ 3 จากร้อยละ 5 ต่อเดือน ใน 7 สิทธิ ประโยชน์ ตัวอย่างเช่น มีเงินค่าจ้างเดือนละ 10,000 บาท ถูกหักร้อยละ 5 ต่อเดือน คือ 500 บาท จะเป็น เงินออมของกองทุนชราภาพ 300 บาท/เดือน ซึ่งในกองทุนนี้ นายจ้างจะจ่ายเงินสมทบออมอีก 300 บาท/เดือน รวมเป็นเงินออมชราภาพ 600 บาทต่อเดือน และผู้ประกันตนจะได้รับเงินกลับคืนมาในรูปของ “เงินบำเหน็จชราภาพ” หรือ “เงินบำนาญชราภาพ” แล้วแต่กรณี

สำหรับการรับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพนั้น จะจ่ายเมื่อผู้ประกันตน อายุ 55 ปีบริบูรณ์ และความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง หรือตาย หรือเป็นผู้ทุพพลภาพ (ไม่ได้ทำงานแล้วหรือลาออกจากการ เป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจตามมาตรา 39) ดังนี้

1) เงินบำนาญชราภาพ (เริ่มนับเดือนที่ 1 เมื่อกฎหมายใช้บังคับเดือนธันวาคม 2541)

- จ่ายเงินสมทบมาแล้ว 180 เดือน (15 ปี)

- รับเป็นรายเดือนไปตลอดชีวิต

- หากเสียชีวิตภายใน 60 เดือน (5 ปี) หลังการรับเงินบำนาญจะมีบำเหน็จตกทอดให้

ทายาท 10 เท่าของบำนาญรายเดือนที่ได้รับอยู่

การคำนวณบำนาญชราภาพ

นำเงินเดือน 60 เดือนสุดท้ายมาหารเฉลี่ย/เดือน คูณด้วยร้อยละ 20 (บวกจำนวนร้อยละที่เพิ่ม ให้อีกร้อยละ 1.5 ต่อไป ถ้าส่งเงินสมทบเกิน 180 เดือน)

สูตรการคำนวณ

ส่งเงินสมทบ 180 เดือน (15 ปี) จะได้รับร้อยละ 20 ปีที่เกิน ปีที่ 15 จะได้รับอีกร้อยละ 1.5/ปี

ตัวอย่าง

ผู้ประกันตนจ่ายมา 180 เดือน (15 ปี) อายุ 55 ปี ไม่ได้ทำงานแล้ว ค่าจ้าง 60 เดือนสุดท้าย เฉลี่ย/เดือน ได้ = 10,000 บาท 180 เดือน จะได้ = 2,000 บาท/เดือน

ผู้ประกันตนรายนี้จะได้รับบำนาญเป็นรายเดือน เดือนละ 2,000 บาท ไปตลอดชีวิต หากเสียชีวิตเมื่ออายุ 75 ปี คือบำนาญแล้ว 20 ปี เงินบำนาญทั้งหมด = 480,000 บาท (240 เดือน)

2) เงินบำเหน็จชราภาพ

1. จ่ายเงินสมทบไม่ครบ 180 เดือน ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายหรือเป็นผู้ทุพพลภาพ
2. หากจ่ายเงินสมทบกรณีชราภาพไม่ครบ 12 เดือน จะได้รับเฉพาะส่วนที่ผู้ประกันตนจ่ายร้อยละ 3 ต่อเดือนเท่านั้น
3. หากจ่ายเกิน 12 เดือน จะได้รับส่วนของผู้ประกันตนส่วนของนายจ้างและผลประโยชน์ตอบแทนประจำปีที่กองทุนประกันสังคมให้เช่นเดียวกับเงินดอกเบี้ยยธนาคาร

ตัวอย่าง

เป็นตัวอย่างของการที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบมา 120 เดือน มีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์แต่สิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน ผู้ประกันตนรายนี้เงินเดือน 10,000 บาท จ่ายเงินสมทบกรณีชราภาพ 300 บาท/เดือน นายจ้างจ่ายเงินสมทบกรณีชราภาพ 300 บาท/เดือน

เงินบำเหน็จชราภาพ

$$= 120 \times 600 + (\text{ผลประโยชน์ตอบแทน 10 ปี})$$
$$= 72,000 \text{ บาท} + (\text{ผลประโยชน์ตอบแทน 10 ปี})$$

กรณีไม่ได้เป็นผู้ประกันตนแล้ว แต่อายุยังไม่ครบ 55 ปีบริบูรณ์ ให้กลับมารับเงินชราภาพเมื่ออายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ ให้จดจำและคอยทบทวนอย่างสม่ำเสมอ

กรณีเป็นผู้ทุพพลภาพ มีสิทธิรับเงินบำเหน็จชราภาพ เมื่อมีคำวินิจฉัยให้เป็นผู้ทุพพลภาพ

กรณีผู้ประกันตนตาย ทายาทมีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จชราภาพทายาท ได้แก่

1. บุตรชอบด้วยกฎหมาย ยกเว้น บุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น
2. สามีหรือภรรยา
3. บิดามารดา หรือบิดา หรือมารดา ที่มีชีวิตอยู่

7.1.7 กรณีว่างงาน

เมื่อผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบมาครบ 6 เดือน ภายใน 15 เดือนแล้วถูกเลิกจ้าง โดยไม่มีความผิดตามกฎหมาย (ยกเว้น การถูกเลิกจ้างเพราะละทิ้งหน้าที่ จะต้องเป็นการละทิ้งหน้าที่ที่มีระยะเวลา 7 วันทำงานติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร) หรือหากผู้ประกันตนลาออก ต้องไปขึ้นทะเบียนผู้ว่างงาน ณ สำนักงานจัดหางานเขตพื้นที่ (กรุงเทพมหานคร) หรือ สำนักงานจัดหางานจังหวัดทั่วประเทศ ภายใน 30 วัน นับจากวันที่ออกจากงาน เพื่อที่จะหางานทำใหม่ และต้องไปรายงานตัวกับสำนักงานจัดหางาน เดือนละ 1 ครั้ง หากยังไม่ได้งานทำจะได้รับ “ประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้” ระหว่างการหางานทำใหม่ ดังนี้

1. ลูกเลิกจ้าง จะได้รับร้อยละ 50 ของค่าจ้าง ระยะเวลาการจ่ายไม่เกิน 180 วัน (6 เดือน) ภายใน 1 ปี

ตัวอย่าง ผู้ประกันตน เงินเดือนเฉลี่ย 10,000 บาท จะได้รับเดือนละ 5,000 บาท

2. ลาออกหรือสิ้นสุดสัญญาจ้างตามกำหนดระยะเวลา จะได้รับร้อยละ 30 ของค่าจ้าง ระยะเวลาจ่ายไม่เกิน 90 วัน (3 เดือน)

ตัวอย่าง ผู้ประกันตนเงินเดือนเฉลี่ย 10,000 บาท จะได้รับ = 3,000 บาท/เดือน สำหรับการสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน ใช้สิทธิประกันสังคมต่อได้อีก 6 เดือน ในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทูพลภาพ ตาย และคลอดบุตร

ประโยชน์ทดแทนทุกกรณีเมื่อมีสิทธิต้องยื่นเรื่องรับเงินภายใน 1 ปี เว้นแต่ กรณีว่างงานจะต้องยื่นขึ้นทะเบียนที่สำนักงานจัดหางานของรัฐ ภายใน 30 วัน หลังจากถูกเลิกจ้างหรือลาออกจากงาน หากยื่นเกินกว่า 30 วัน จะไม่ได้รับสิทธิย้อนหลัง และหากยื่นเกินวันที่ได้รับสิทธิไปแล้ว จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์กรณีว่างงาน

ในกรณียื่นคำขอรับเงินทดแทนกรณีว่างงาน เพราะถูกเลิกจ้าง หรือถูกเลิกจ้างและลาออก เกินกว่า 1 ครั้ง ภายใน 1 ปีปฏิทิน มีสิทธิได้รับเงินทดแทนทุกครั้งรวมกันไม่เกิน 180 วัน แต่ในกรณียื่นคำขอรับเงินทดแทนกรณีว่างงาน เพราะเหตุลาออกเกินกว่า 1 ครั้ง ภายใน 1 ปีปฏิทิน มีสิทธิได้รับเงินทดแทนรวมกันไม่เกิน 90 วัน

อย่างไรก็ตาม ได้มีกรณี ยกเว้นที่ไม่ต้องมีการทำประกันสังคมได้แก่

1. ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราวรายวัน และลูกจ้างชั่วคราวรายชั่วโมงของราชการ ส่วนกลาง ราชการส่วน ภูมิภาค และ ราชการส่วนท้องถิ่น ยกเว้น ลูกจ้างชั่วคราวรายเดือน
2. ลูกจ้างของรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
3. ลูกจ้างของนายจ้างที่มีสำนักงานในประเทศและไปประจำทำงานในต่างประเทศ
4. ครู หรือ ครูใหญ่ของโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน นักเรียน นักเรียนพยาบาล นิสิตหรือนักศึกษาหรือแพทย์ฝึกหัด ซึ่งเป็นลูกจ้างของโรงเรียน มหาวิทยาลัยหรือโรงพยาบาล
5. ลูกจ้างของเนติบัณฑิตยสภา
6. ลูกจ้างของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์
7. ลูกจ้างของสภาอากาศไทย
8. ลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัติพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์
9. ลูกจ้างของกิจการเพาะปลูก ประมง ป่าไม้ และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีได้ใช้ลูกจ้างตลอดปี และไม่มีงานลักษณะอื่นรวมอยู่ด้วย
10. ลูกจ้างของนายจ้างที่จ้างไว้เพื่อทำงาน อันมีลักษณะเป็นครั้งคราว เป็นการจรหรือเป็นไปตามฤดูกาล

11. ลูกจ้างของนายจ้างที่เป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งงานที่ลูกจ้างทำนั้น มิได้มีการประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย

12. ลูกจ้างของนายจ้างซึ่งประกอบการค้าเร่ หรือการค้าแผงลอย

7.1.8 ผู้ประกันตนมาตรา 40

สำนักงานประกันสังคม (2554, เว็บไซต์) ได้ระบุถึงสาระสำคัญของการเป็นผู้ประกันตนมาตรา 40 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2554 เป็นต้นไป

ที่มา

การขยายประกันสังคมให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบโดยผลักดันร่าง พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ฉบับแก้ไข เพื่อรัฐร่วมจ่ายในมาตรา 40 และแก้ไขพระราชกฤษฎีกา เพื่อพัฒนาสิทธิประโยชน์ของมาตรา 40 ให้เป็นที่จูงใจ โดยเป็นระบบสมัครใจ

ความหมาย

ผู้ประกันตนมาตรา 40 หมายถึง บุคคลที่มีใช้ลูกจ้างตามมาตรา 33 หรือเป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจ มาตรา 39 เรียกว่า “ผู้ประกันตนโดยอิสระ”

คุณสมบัติในการสมัคร

1. ต้องเป็นผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์
2. ไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 และ ผู้ประกันตนโดยสมัครใจ มาตรา 39

สิทธิประโยชน์พื้นฐาน

เงินทดแทนการขาดรายได้ เมื่อเจ็บป่วย เมื่อนอนโรงพยาบาลเป็นผู้ป่วยในตั้งแต่ 2 วันขึ้นไปจะได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้จำนวน 200 บาทต่อวัน ไม่เกิน 20 วันต่อปี เงื่อนไขจ่ายเงินสมทบครบ 3 เดือน ภายในระยะเวลา 4 เดือน

เงินทดแทนการขาดรายได้ เมื่อทุพพลภาพ รับเงินทดแทนการขาดรายได้จำนวน 500 - 1,000 บาทต่อเดือน เป็นเวลานานถึง 15 ปี เงื่อนไข เงินทดแทนการขาดรายได้ เมื่อทุพพลภาพ ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบครบ 6 เดือนขึ้นไป

เงินค่าทำศพ (เสียชีวิต) จะได้รับค่าทำศพจำนวน 20,000 บาทต่อราย เงื่อนไข จ่ายเงินสมทบครบ 6 เดือน ภายในระยะเวลา 12 เดือน

เงินบำเหน็จชราภาพ ผู้ประกันตนสามารถรับเงินก้อน เมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ เงื่อนไข มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์

สำนักงานประกันสังคมได้เสนอทางเลือกเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ ดังนี้

ชุดสิทธิประโยชน์ 1

สิทธิประโยชน์พื้นฐานคุ้มครอง 3 กรณี คือ เงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อเจ็บป่วย เงินทดแทนการขาดรายได้ เมื่อทุพพลภาพ เงินค่าทำศพ

การจ่ายเงินสมทบ

ผู้ประกันตนนำส่งเงินสมทบเดือนละ 100 บาทต่อเดือน หรือวันละประมาณ 3 บาท (ใน
ระยะแรกรัฐบาลมีนโยบายอุดหนุนให้ 30 บาท และ ผู้ประกันตนจ่าย 70 บาท)

ชุดสิทธิประโยชน์ 2

สิทธิประโยชน์พื้นฐานคุ้มครอง 4 กรณี คือ เงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อ
เจ็บป่วย เงินทดแทนการขาดรายได้ เมื่อทุพพลภาพ เงินค่าทำศพ และเงินบำเหน็จชราภาพ (เงินออม
กรณีชราภาพ)

การจ่ายเงินสมทบ

ผู้ประกันตนนำส่งเงินสมทบเดือนละ 150 บาทต่อเดือน หรือวันละประมาณ 5 บาท (ใน
ระยะแรกรัฐบาลมีนโยบายอุดหนุนให้ 50 บาท และผู้ประกันตนจ่าย 100 บาท ทั้งนี้ผู้ประกันตนที่
ประสงค์รับเงินบำเหน็จชราภาพเพิ่มขึ้น สามารถจ่ายเงินสมทบเพิ่มเติมได้ไม่เกินเดือนละ 1,000 บาทต่อ
เดือน

หมายเหตุ ทั้งนี้ ในการจ่ายเงินสมทบของผู้ประกันตนมาตรา 40 จ่ายเป็นรายเดือน ๆ
ละ 1 ครั้ง และจ่ายเงินสมทบล่วงหน้าได้ ครั้งละไม่เกิน 12 เดือน แต่ไม่สามารถจ่ายเงินสมทบย้อนหลังได้)

7.2 กองทุนเงินทดแทน (Workmen's Compensation Fund)

แม้กฎหมายประกันสังคมจะไม่ถูกนำมาใช้ปฏิบัติจนกระทั่งบัดนี้ แต่ในพ.ศ. 2515 ก็มี
ประกาศใช้กฎหมายแรงงาน (ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 103) กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนเงิน
ทดแทนขึ้นในกรมแรงงานโดยทำหน้าที่เรียกเก็บเงินสมทบจากนายจ้างและสถานประกอบการที่มี
ลูกจ้าง 20 คนขึ้นไป เงินสมทบที่เก็บนี้ให้นำมาจ่ายเป็นค่าทดแทนแก่ลูกจ้าง ซึ่งประสบอันตรายหรือ
เจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง เงินทดแทนที่จ่ายประกอบด้วย ค่าจ้างค่ารักษาพยาบาล ค่า
สูญเสียสมรรถภาพในการ ทำงาน และค่าทำศพส่วนจำนวนเงินค่าทดแทนเป็นไปตามความร้ายแรงของ
ความเสียหายที่ ลูกจ้างได้รับ เช่น ในกรณีลูกจ้างประสบอันตรายและได้รับบาดเจ็บที่นิ้วหรือมือ
ลูกจ้างก็จะได้รับเงินค่าทดแทนเท่ากับร้อยละ 60 ของค่าจ้างตลอดระยะเวลาที่รักษาตัว ในกรณีที่ลูกจ้างต้อง
สูญเสียอวัยวะ เช่น นิ้วมือ มือ และแขนขาจะได้รับค่าทดแทนเป็นร้อยละ 60 ของเงินเดือน ในกรณี
สูญเสียมากหรือทุพพลภาพก็ได้รับค่าทดแทนเป็นร้อยละ 60 เป็นเวลา 10 ปี เงินทดแทนดังกล่าวนี้ช่วย
บรรเทาความเดือดร้อนของลูกจ้างในระหว่างที่เจ็บป่วยต้องหยุดงาน และในกรณีทุพพลภาพก็สามารถมี
รายได้ไปใช้จ่ายใช้สอยดูแลครอบครัว

กองทุนเงินทดแทนได้ก่อตั้งมาเป็นเวลา 15 ปีและปัจจุบันนี้สามารถคุ้มครองดูแลลูกจ้างเป็น
จำนวนหนึ่งล้านคน แต่ละปีกองทุนเงินทดแทนต้องจ่ายเงินช่วยเหลือลูกจ้างผู้ประสบอันตรายจากการ
ทำงานเป็นจำนวนเงินถึง 200 ล้านบาท นอกจากนี้ สำนักงานกองทุนเงินทดแทนยังได้จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูคน
พิการเพื่อดูแล ให้การรักษาและฟื้นฟูคนงานที่ได้รับอุบัติเหตุและเจ็บป่วยจากการทำงานเพื่อสามารถที่จะ
มีงานทำที่เหมาะสมได้ต่อไป

ประสบการณ์ในการที่ประเทศไทยได้ริเริ่มกองทุนเงินทดแทนซึ่งเป็นก้าวแรกของโครงการประกันสังคมทำให้เป็นที่ตระหนักกันทั้งในหมู่ลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาลว่าประเทศไทยควรจะได้ริเริ่มโครงการประกันสังคมในรูปอื่น เช่น การประกันการเจ็บป่วยนอกงาน ซึ่งขณะนี้ปัญหาเดือดร้อนอันหนึ่งของคนงาน ด้วยเหตุนี้ทางฝ่ายรัฐบาล นายจ้าง ลูกจ้าง และนักวิชาการกำลังพิจารณาเสนอกฎหมายเพื่อที่จะให้มีการประกันสังคมในรูปการประกันการเจ็บป่วยนอกงานและรูปอื่น ๆ เป็นที่หวังกันว่าในอนาคตอันใกล้ ประเทศไทยก็จะได้มีโครงการประกันสังคมอย่างประเทศอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบเคราะห์กรรมต่าง ๆ ให้มีหลักประกัน สามารถได้รับชีวิตที่มั่นคงเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในที่สุด (นิคม จันทรวิฑูร. 2554, เว็บไซต์)

สำนักงานประกันสังคมจังหวัดเชียงใหม่ (2554, เว็บไซต์) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า กองทุนเงินทดแทน คือ เงินสมทบที่เก็บมาจากนายจ้างฝ่ายเดียว จัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อทำหน้าที่จ่ายค่าทดแทนให้กับลูกจ้างที่ประสบอันตราย/เจ็บป่วย สูญเสียอวัยวะ/สูญเสียสมรรถภาพของอวัยวะ ทูพพลภาพและเสียชีวิต/สูญหายจากการทำงานให้กับนายจ้าง ซึ่งก็ได้มีกิจการบางประเภทที่ยกเว้นไม่ต้องจ่ายเงินกองทุนเงินทดแทนได้แก่ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาคและราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ นายจ้างซึ่งประกอบธุรกิจโรงเรียนเอกชน (ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน) นายจ้างที่ดำเนินกิจการที่มีได้มีวัตถุประสงค์ เพื่อแสวงหากำไรทางเศรษฐกิจและนายจ้างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งกฎเกณฑ์และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ควรเป็นไปตามตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินทดแทน พ.ศ. 2537

เงินทดแทนที่ลูกจ้างมีสิทธิ

1. ค่ารักษาพยาบาล

ค่ารักษาพยาบาลนั้นจะเป็นค่ารักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น ไม่เกิน 45,000 บาท หากประสบอันตรายรุนแรงเข้าชายที่กำหนดในกฎกระทรวงจ่ายเพิ่มอีก 65,000 บาท หรือไม่เกิน 200,000 บาทต่อครั้ง ของการประสบอันตราย

ในกรณีที่ค่ารักษาพยาบาลไม่เพียงพอ สามารถเบิกได้ไม่เกิน 300,000 บาท โดยคณะกรรมการการแพทย์พิจารณาและคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทนเห็นชอบ

2. ค่าทดแทน

ค่าทดแทนนี้จะคำนวณจากค่าจ้างที่ลูกจ้างได้รับจากการทำงานต่อเดือนในอัตราร้อยละ 60 ของค่าจ้าง

- ค่าทดแทนรายเดือนขั้นต่ำ

คำนวณจากค่าจ้างต่อวันในพื้นที่ที่ลูกจ้างทำงาน คูณด้วย 26 วันทำงาน คูณด้วยอัตราร้อยละ 60 ของค่าจ้าง เช่น ค่าจ้างจังหวัดเชียงใหม่วันละ 168 บาท

$$= \frac{168 \times 26 \times 60}{100}$$

$$100$$

$$= 2,620.80 \text{ บาท}$$

- ค่าทดแทนรายเดือนสูงสุด

คำนวณจากค่าจ้างสูงสุดต่อเดือน คูณด้วยอัตราร้อยละ 60 ของค่าจ้าง เช่น

ค่าจ้างสูงสุด 20,000 บาท = $\frac{20,000 \times 60}{100}$

100

= 12,000 บาท

อย่างไรก็ตาม ค่าทดแทน มี 4 กรณีด้วยกันคือ

- 1) กรณีพักรักษาตัวต้องหยุดงานเกิน 3 วันขึ้นไป (ต้องมีใบรับรองแพทย์) จะได้รับตามระยะเวลาที่แพทย์กำหนด และหยุดงานจริงไม่เกิน 1 ปี
- 2) กรณีสูญเสียอวัยวะหรือสูญเสียสมรรถภาพในการทำงานอย่างถาวรของอวัยวะที่บาดเจ็บ ตามที่ประกาศ กระทรวงแรงงานกำหนดแต่ไม่เกิน 10 ปี
- 3) กรณีที่ทุพพลภาพ จะได้รับค่าทดแทน 15 ปี
- 4) กรณีเสียชีวิตหรือสูญหาย ผู้มีสิทธิจะได้รับค่าทดแทน 8 ปีเฉลี่ยตามจำนวนของผู้มีสิทธิ

3. ค่าทำศพ

ลูกจ้างเสียชีวิตจากการทำงาน ผู้มีสิทธิจะได้รับค่าทำศพ 100 เท่าของค่าจ้างขั้นต่ำรายวันสูงสุด (ปี 2551 ค่าจ้างขั้นต่ำรายวันสูงสุด = 203 บาท ดังนั้นค่าทำศพเท่ากับ 20,300 บาท)

4. ค่าฟื้นฟู

สำหรับค่าฟื้นฟูนั้น หมายถึงรวมถึงค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูด้านการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการผ่าตัด เพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟู ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูด้านการแพทย์ และอาชีพเท่าที่จ่ายจริง ไม่เกิน 20,000 บาท

ค่าใช้จ่ายในการผ่าตัดเพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูฯ ไม่เกิน 20,000 บาทนายจ้างมีหน้าที่ต้องแจ้ง การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยของลูกจ้างต่อสำนักงานประกันสังคม ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ทราบ

ลูกจ้าง มีสิทธิยื่นคำเรียกร้องเงินทดแทน ภายใน 180 วัน (6 เดือน) หากเจ็บป่วยด้วยโรคจาก การทำงานมีสิทธิยื่นคำร้อง ภายใน 2 ปี และสามารถติดต่อสำนักงานประกันสังคมให้ส่งตัวไป สถานพยาบาลที่มีศักยภาพด้าน อาชีวเวชศาสตร์ เพื่อรับบริการตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์ โดยไม่ต้องเสีย ค่าใช้จ่าย

ตัวอย่างหนึ่งให้เห็นได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการใช้สิทธิในกองทุนเงินทดแทนก็คือ ในกรณีของนาย กฤษณะ ไชยรัตน์ พนักงานบริษัทเนชั่นมัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ซึ่งได้ประสบอุบัติเหตุในขณะที่ เดินทางไปทำงานให้กับนายจ้าง จึงทำให้ได้รับการคุ้มครองจากกองทุนเงินทดแทนทันทีนับแต่วันที่เกิดเหตุ คือในวันที่ 21 มีนาคม - 8 ธันวาคม 2540 กองทุนเงินทดแทนได้จ่ายค่ารักษาพยาบาลเป็นเงิน 85,000 บาท และเนื่องจากแพทย์สั่งให้หยุดพักงานเป็นระยะเวลา 8 เดือน 18 วัน จึงได้รับค่าทดแทนเดือนละ 12,000 บาท รวมเป็นเงิน 103,200 บาท และเนื่องจากกล้ามเนื้อขาอ่อนแรงทำให้ไม่สามารถเดินได้ คณะกรรมการแพทย์และกองทุนเงินทดแทนจึงมีมติให้กลายเป็นผู้ทุพพลภาพและได้รับเงินทดแทนเป็น

ระยะเวลา 180 เดือน เดือนละ 12,000 บาท ตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม 2540 – วันที่ 20 มีนาคม 2555 (สมพร ทองชื่นจิตต์และคณะ, 2543)

8. บทบาทของประกันสังคมที่มีต่อสวัสดิการสังคม

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของการประกันสังคมโดยพิจารณาจากกองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทนที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศนั้นพบว่า การประกันสังคมเป็นเครื่องมือด้านสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่งของรัฐกล่าวคือ เนื่องจาก จุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศก็เพื่อให้ประชาชนทุกคนในประเทศในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศสามารถตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในชีวิตได้เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ซึ่งสวัสดิการสังคมประเภทอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเน้นที่การให้การช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการบำบัด พิ้นฟูและแก้ไข ทั้งนี้จะแตกต่างกันไปตามประเภทของผู้รับบริการ การประกันสังคมก็เช่นกันที่มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับสวัสดิการสังคม แต่บทบาทของการประกันสังคมจะแตกต่างไปจากสวัสดิการสังคม เพราะให้ความสำคัญกับการป้องกัน ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจาก “ความไม่แน่นอน” ต่าง ๆ ของชีวิตที่จะเกิดขึ้น เช่น การเจ็บป่วย การประสบอุบัติเหตุ การคลอดบุตร การว่างงาน การเสียชีวิต การพิการทุพพลภาพ การสงเคราะห์บุตรและการชราภาพ เป็นต้น ซึ่ง ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ผู้ประกันตนมักจะไม่สามารถล่วงรู้หรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ ก็ได้มีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนล่วงหน้าเพื่อเป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตและเมื่อเหตุการณ์อันไม่คาดฝันเหล่านั้นเกิดขึ้นจะไม่ได้ได้รับความเดือดร้อนโดยเฉพาะในเรื่องของเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า “การประกันสังคมช่วยให้แก่ผู้ประกันตนและครอบครัวให้เกิดความมั่นคงตั้งแต่เกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต”

การที่มีการประกันสังคมรองรับความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นกับผู้ประกันตนและครอบครัวได้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างสังคมและประเทศชาติให้มีเสถียรภาพ มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นเฉกเช่นเดียวกับกับจุดมุ่งหมายสูงสุดอีกประการหนึ่งของการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศ เพราะผู้ประกันตนมี “ที่พึ่ง” ยามเดือดร้อนจากเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนของชีวิต หากประชาชนทั่วไปต้องประสบกับภาวะที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในชีวิตได้หรือผู้ประกันตนไม่สามารถดำรงชีพตามปกติได้ต้องเป็นคนที่พึ่งเมื่อประสบความเดือดร้อนจากภาวะความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้น ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ติดตามมาและทำให้ประเทศชาติระส่ำระสาย ขาดเสถียรภาพ ความมั่นคงและความสงบสุข ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าการประกันสังคมเป็นเครื่องมือด้านสวัสดิการสังคมของรัฐในการเสริมสร้างสังคมและประเทศชาติให้มีเสถียรภาพ มีความมั่นคงปลอดภัยและประชาชนอยู่ดีมีสุข

แบบฝึกหัดท้ายบท

1. จงอภิปรายถึงประวัติความเป็นมา หลักการ และประเภทของประกันสังคมมาพอเข้าใจ พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
2. จงวิเคราะห์ถึงความสำคัญของประกันสังคมที่มีต่อไตรภาคีมาโดยละเอียด พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
3. จงอธิบายถึงวิวัฒนาการของการประกันสังคมในประเทศไทยมาพอเข้าใจ และในทัศนะของนักศึกษาคิดว่าเพราะเหตุใดการนำแนวคิดประกันสังคมมาใช้ในประเทศไทยจึงใช้เวลานาน จงอธิบายมาพอเข้าใจ พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
4. จงอธิบายถึงหลักการประกันสังคมและสิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกันตนจะได้รับมาพอเข้าใจ พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
5. จงวิเคราะห์ถึงบทบาทของประกันสังคมที่มีต่อสวัสดิการสังคมมาโดยละเอียด พร้อม